

Ž I L I N S K Ý
samosprávny kraj

Kalendárium

výročí regionálnych osobností a významných udalostí Kysúc

na rok 2019

ÚVOD

Kalendárium zostavené a vydané Kysuckou knižnicou v Čadci v zriaďovateľskej pôsobnosti Žilinského kraja podáva prehľadný a ucelený obraz výročí regionálnych osobností v roku 2019.

Popri menách osobností celoslovenského významu sme sa snažili, aby do povedomia širokej verejnosti vstúpili aj osobnosti, ktorých diela a osudy sú nerozlučne spojené s regiónom Kysúc. Predložená paleta osobností zachytáva všetky sféry spoločenského, umeleckého, hospodárskeho a politického života. Jubilujúce regionálne i literárne osobnosti, ktorých výročia si v roku 2019 pripomíname, sú v kalendáriu radené v rámci jednotlivých mesiacov chronologicky. Sprievodcom pre používateľov kalendária je menný register.

Kalendárium ponúkame širokej verejnosti, osobitne však školám - žiakom i pedagógom, kultúrno-osvetovým pracovníkom ako informačnú pomôcku pri príprave literárno-dramatických podujatí a pri tvorbe výstav okrúhlych životných jubileí významných rodákov.

Pri selektovaní informácií sme vychádzali z dostupných prameňov vo fonde Kysuckej knižnice. Zostavovateľka nie je zodpovedná za prevzaté informácie zo sekundárnych prameňov.

Zároveň chceme upozorniť čitateľov i všetkých používateľov nášho materiálu, že Kysucká knižnica sa snaží sledovať regionálne dianie v najširšom možnom zábere. Disponujeme širším materiálovým fondom, na základe ktorého poskytujeme v rámci knižničných služieb podrobnejšie informácie všetkým záujemcom. Celá databáza regionálneho fondu je používateľom prístupná na webovej stránke Kysuckej knižnice www.kniznica-cadca.sk prostredníctvom on-line katalógu CARMEN.

zostavovateľka

Výročia prvej písomnej zmienky a významných udalostí v roku 2019

775. výročie

KYSUCE

Prvá zmienka o území pod názvom Kysuce v darovacej listine uhorského panovníka Bela IV. v roku 1244.

765. výročie

KYSUCKÉ NOVÉ MESTO

Písomne je Kysucké Nové Mesto doložené v darovacej listine uhorského panovníka Bela IV. pod názvom JESESIN v roku 1254.

660. výročie

RUDINA

V rodinnom mene Rugyna sa spomína už v roku 1359.

600. výročie

DOLNÝ VADIČOV

Obec sa ako osada Vadychov písomne uvádza po prvýkrát v roku 1419.

600. výročie

HORNÝ VADIČOV

Obec je písomne doložená v roku 1419.

410. výročie

410 rokov uplynulo od času, čo sa Juraj Thurzo stal uhorským palatínom.

400. výročie

OLEŠNA

Obec sa spomína po prvýkrát ako Olessna v roku 1619.

400. výročie

VYSOKÁ NAD KYSUCOU

Prvá písomná zmienka o obci je z roku 1619, kde sa spomína ako Vyszoka.

305. výročie

V tomto roku si pripomíname 305 rokov od prvej písomnej zmienky o drotárstve (Juraj Drotárik z Korne r.1714).

175. výročie

Uplynulo 175 rokov od založenia Spolku miernosti F. Taganyim, spolok mal až 2000 členov (1844).

165. výročie

JANKO KRÁL – pobyt slovenského spisovateľa v Čadci

Významný slovenský spisovateľ pôsobil ako okresný adjunkt na slúžnovskom úrade v Čadci v rokoch 1854 až 1858.

115. výročie

POŽIAR – KYSUCKÉ NOVÉ MESTO

V roku 1904 zachvátil Kysucké Nové Mesto ničivý požiar.

115. výročie

Uplynulo 115 rokov od začiatku 1. svetovej vojny.

85. výročie

Uplynulo 85 rokov od vypuknutia Slovenského národného povstania.

JANUÁR

1

Hübel, František, 1934-1978

výtvarný umelec

* 01.01.1934 - Krásno nad Kysucou

+ 28.09.1978 - Bratislava

85. výročie narodenia

František Hübel sa narodil v roku 1934 v Krásne nad Kysucou, zomrel v Bratislave. V rokoch 1953-1959 absolvoval štúdium v grafickom oddelení VŠVU v Bratislave u prof. Vincenta Hložníka. Po ukončení štúdia pracoval v období od 1962 do 1968 ako výtvarný redaktor vydavateľstva Mladé letá, neskôr pôsobil v slobodnom povolání. Počas života vystavoval s tvorivou skupinou Život, zúčastňoval sa na výstavách slovenskej ilustračnej tvorby doma i v zahraničí. Za ilustrátorskú tvorbu získal viacero ocenení. Jeho maliarske dielo bolo pre verejnosť objavené až po jeho predčasnej smrti. Venoval sa ilustrácii, grafike, voľnej kresbe, maľbe a monumentálnej tvorbe. Jeho bohatá, rôznorodá výtvarná činnosť prešla viacerými vývinovými etapami. Od realizmu spojeného s výrazným zmyslom pre epickosť, ktorý bol charakteristický najmä pre počiatkovú ilustrátorskú tvorbu, prešiel najmä v médiu kresby a maľby postupným zjednodušením foriem i námetov k čistej geometrickej abstrakcii s vyhranenou farebnosťou. Výber diel v skratke pripomína grafickú a ilustrátorskú tvorbu autora. Ťažiskom výstavy je súbor kresieb a malieb, na ktorom sú viditeľné súvislosti, čitateľný vývoj a postupné zmeny autorovho myslenia v priebehu kľúčových posledných rokov jeho tvorby.

Literatúra:

<https://www.kysuce.sk/osobnosti/umelci/101/frantisek-hubel.html>

BREZÁNY, Štefan Atila, 1971. Dejatelia Kysúc v kultúre, umení a vede. 1. vyd. Martin: Osveta.

2

Mravec, Milan, 1938-2004

výtvarný umelec

* 06.01.1938 - Raková

+ 06.01.2004 - Bratislava

15. výročie úmrtia

Výtvarník Milan Mravec sa narodil 6. januára 1938 v Rakovej a zomrel v deň svojich narodenín v roku 2004. Po ukončení základnej školy študoval od roku 1953 na Strednej škole umeleckého priemyslu v Bratislave, konkrétne na oddeleniach rezbárstva a grafiky, kde si osvojil znalosť materiálu a získal potrebnú remeselnú zručnosť. V rokoch 1958-1964 pokračoval v štúdiu na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave na oddelení monumentálneho maliarstva. Milan Mravec žil a tvoril v Bratislave, do rodnej Rakovej sa však rád vracal po celý život. V roku 1981 sa stal jedným zo spoluzakladateľov Kysuckej galérie. Jeho tvorba je zastúpená v mnohých verejných i súkromných zbierkach doma i v zahraničí.

Literatúra:

BLAHA, Anton. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia, 2004. S. 240-241. ISBN 8071654418.

3

Brezány, Štefan Atila, 1909-1992

básnik

* 11.01.1909 - Kláštor pod Znievom

+ 10.05.1992 - Žilina

110. výročie narodenia

Štefan Atila Brezány v rokoch 1922-1928 študoval na gymnáziu v Žiline, 1929-1930 na Prírodovedeckej fakulte Karlovej univerzity v Prahe, externe aj na Právnickej fakulte UK v Bratislave (nedokončil). Spočiatku bol redaktorom denníka Slovenská krajina v Žiline, v rokoch 1930-1931 pracoval na Krajinskom úrade v Bratislave a následne pôsobil ako pracovník okresných úradov v Prievidzi, Brezne, Banskej Bystrici až do roku 1945, neskôr v Žiline, Kysuckom Novom Meste a v Čadci. Od roku 1970 žil na dôchodku v Žiline. Bol spoluzakladateľom literárnej skupiny Postup. V periodikách a generačných zborníkoch publikoval básne sociálneho ladenia a prírodnej lyriky, ktoré sú zastúpené aj v prvých dvoch zbierkach Krvavé kulisy (1932) a Dom v ceste (1940). V druhom tvorivom období po 30 rokoch sa prihlásil zbierkami s autobiografickými prvkami Moje Kysuce, Stanice slova (obe 1969), Čistá obloha, Rodisko (obe 1974), Rovnováha (1979), Biela cesta (1984) a iné. Výsledky regionálneho bádania sústredil v biografickom slovníku Dejatelia Kysúc v kultúre, umení a vede (1971).

Literatúra:

MUDRÍKOVÁ, Janka. Literárny sprievodca Kysucami. Čadca: Kysucká knižnica, 2010. S.26-28. ISBN 978-80-88708-29-2.

4

Stolárik, Imrich, 1909-2000

publicista

* 16.01.1909 - Turzovka

+ 15.11.2000 - Ottawa, Kanada

110. výročie narodenia

Imrich Stolárik absolvoval maturitu na „Reálke“ Jána Palárika v Žiline. Počas dvoch rokov učil na škole v Divine a na Dlhom Poli. Neskôr slúžil v Československej Armáde, kde dosiahol hodnosť seržanta. Koncom 2. svetovej vojny sa Imrich spolu so svojou ženou Margitou rozhodli vysťahovať do Rakúska. Neskôr Stolárikovci emigrovali do Ottawy v Kanade. Ako Slovák so silným národným povedomím bojoval za práva Slovákov. V roku 1951 sa pričínal o založenie 63. zboru Ligy kanadských Slovákov v Ottawe. V roku 1974 sa stal podpredsedom a v roku 1978 predsedom Ligy. V roku 1987 ho konvencia zvolila za čestného predsedu Kanadskej slovenskej ligy. Po emigrácii prispel stovkami politických či literárnych článkov do novin Kanadský Slovák, Jednota, Obrana, Slovák v Amerike a Katolícky sokol. Okrem toho prispel do Kalendára Kanadskej slovenskej ligy, do katolíckeho kalendára Jednota, či do Národného kalendára. Taktiež zostavil a vydal tri knihy. V roku 1997

bol ocenený cenou Stephena B. Romana, slovenským ministrom kultúry, za svoju obetavú prácu a horlivosť pre slovenský národný a kultúrny život v Kanade.

Literatúra:

BLAHA, Anton, 2004. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia. ISBN 80-7165-441-8.

http://knihy.dominikani.sk/c/hlavna_bibl_b4?autor_id=1503

5

Malovcová-Staníková, Miroslava, 1974-

prozaička

* 18.01.1974 - Žilina

45. výročie narodenia

Žije v Hlohovci, no má pôvod na Kysuciach, po svojej matke. Vyštudovala Prírodovedeckú fakultu UK v Bratislave. Popri odborných publikáciách z oblasti botaniky napísala zbierku poviedok *V mori života* (1999) a knihu intímnej a duchovnej lyriky *Zrkadlenie duše* (2004). Krátke poviedky a iné texty uverejňuje i v almanachoch (*Dotyky slova*) a časopisoch (*Slovenka*, *Daphne* a i.). Knižne jej vyšli aj zbierky myšlienok *Zrkadlenie duše* (2004) a poézia *Zrkadlá v nás* (2008).

Literatúra:

KUBICA, Peter, 2010. Kysucká literatúra. Zv. 1. 1. vyd. Čadca: Vydavateľstvo Magma. ISBN 978-80-89172-13-9.

6

Balucha Jaroslav, 1937-1984

* 27.11.1937 - Považská Bystrica

+ 27.01.1984 - Čadca

35. výročie úmrtia

Pôsobil ako učiteľ v Ochodnici a v Čadci, kde bol vedúcim ZUČ v Okresnom osvetovom stredisku. Venoval sa ochotníckemu divadlu, vytvoril množstvo postáv predovšetkým v hrách slovenských dramatikov. Účinkoval v ochotníckych súboroch v Ochodnici a od roku 1962 sa stal jednou z najvýraznejších hereckých osobností Divadelného súboru Jána Palárika v Čadci.

Literatúra:

BLAHA, Anton. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia, 2004. S. 17. ISBN 8071654418.

FEBRUÁR

7

Tagányi, František, 1816-1894

kňaz

* 31.10.1816 - Oslany

+ 01.02.1894 - Nitra

125. výročie úmrtia

František Tagányi bol synom oslianskeho mešťana a súkenníka. Teologické vzdelanie získal v Nitrianskom seminári. Na prvé kaplánske miesto nastúpil v Orechovom pri Trenčíne, neskôr bol kaplánom v Dlhom Poli, Papradne a znovu v Dlhom Poli. Pravidelne sa zúčastňoval na organizovaní národného života a matičných zhromaždení. Bol členom Tatrína, Matice slovenskej a Spolku svätého Vojtecha. V roku 1849 sa stal farárom v Turzovke, kde prežil 34 rokov a neskôr aj ako dekan Čadčianskeho dištriktu. V roku 1883 bol vymenovaný za nitrianskeho kanonika a prešiel ďalšími hodnosťami. Bol jedným zo zakladateľov Matice slovenskej a vedúcim jej zastupiteľstva v Turzovke. V Turzovke založil Čítací spolok pre šírenie osvety, ktorý sa zaoberal ochotníckym divadlom. Jeho kázne, ktoré sa zachovali v rukopise, boli zásluhou Alexa Frátrika zverejnené v Kazateľni (1894, 1896 a 1900).

Literatúra:

BLAHA, Anton, 2004. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia. ISBN 80-7165-441-8.

8

Benadik, Blažej, 1919-2003

archeológ

* 02.02.1919 - Snežnica

+ 04.11.2003 - Snežnica

100. výročie narodenia

V rokoch 1954-1982 pracoval v Archeologickom ústave Slovenskej akadémie vied. V roku 1962 sa stal kandidátom na štúdium histórie. Ako prvý bádateľ doby laténskej na Slovensku sa venoval výskumu plochých keltských pohrebísk.

Literatúra:

BLAHA, Anton. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia, 2004. S. 264. ISBN 8071654418.

9

Galková Anna, 1929-

maliarka

* 02.02.1929 - Čadca

90. výročie narodenia

Študovala na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave a Akadémii výtvarných umení v Prahe. Venuje sa komornej maľbe, monumentálnej dekoratívnej tvorbe a grafickému dizajnu. S obľubou používa figurálne a florálne motívy. Obrazy sa vyznačujú prehľadnou kompozíciou, plošnou tvarovou skladbou, zámernou ornamentálnosťou.

Literatúra:

BLAHA, Anton, 2004. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia. ISBN 80-7165-441-8.

10

Tudík, Pavol, 1920-1979

pedagóg

* 22.07.1920 - Turzovka

+ 03.02.1979 - Bratislava

40. výročie úmrtia

Po maturite v Malom bohosloveckom seminári v Nitre v roku 1939 nastúpil na Vysokú školu právnickú do Bratislavy. V roku 1941 bol odvedený na vojenskú službu do Košíc a odtiaľ na taliansky front. Zapojil sa aktívne do talianskeho odboja, začo ho vyznamenali Pamätnou medailou I. česko-slovenskej divízie Itália a medailou Odboj Itália. Po návrate do vlasti sa zapojil do SNP. Získal viaceré medaily Za chrabrosť a medaily ako člen protifašistického odboja. Po skončení vojny pracoval ako účtovník. V roku 1956 sa vrátil na Kysuce a stal sa pracovníkom ONV v Čadci. Publikoval viacero článkov, učil na učňovskej škole a bol aktívnym ochotníkom v divadelnom krúžku.

Literatúra:

BLAHA, Anton, 2004. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia. ISBN 80-7165-441-8.

11

Kopták, Miloš, 1969-

ilustrátor

* 06.02.1969 - Kysucké Nové Mesto

50. výročie narodenia

Absolvent grafiky a knižnej ilustrácie na bratislavskej VŠVU Miloš Kopták sa venuje maľbe, kresbe, priestorovej tvorbe, fotografii, land artu a najmä knižnej ilustrácii, pričom spolupracuje s domácimi aj so zahraničnými vydavateľstvami. Stál pri založení Asociácie ilustrátorov, vedie galériu ilustrácie Toto!, lektoruje odborné semináre a workshopy (Paríž, Bologna, Kuala Lumpur, Frankfurt, Moskva...). Získal viacero ocenení (Grand Prix Vox humanita Ostrava - 1994, Grand Prix Gaz de France - 1997, Najkrajšia kniha roka 2003, Zlatá stuha 2006, Najkrajšie ilustrácie roka, Praha - 2007, Cena Ľudovíta Fullu 2009). Vystavoval na viacerých samostatných a skupinových výstavách doma aj v zahraničí.

Literatúra:

Kysucké Nové Mesto. 2017. In: Dolné Kysuce: samosprávy, dobrovoľní hasiči, úspešné firmy a osobnosti /. Mojzesovo: Regionálne vydavateľstvo - Alena Jaššová, S. 12-16. ISBN 978-80-972899-0-4.

12

Choluj, Dominik, 1923-1999

publicista

* 22.06.1923 - Skalité

+ 07.02.1999 - Čadca

20. výročie úmrtia

Pôsobil ako stredoškolský profesor na Obchodnej akadémii v Čadci. Bol členom Historickéj spoločnosti Matice slovenskej v Bratislave, spoločnosti Korene v Žiline, výboru Matice slovenskej v Martine a niekoľko rokov bol predsedom Miestneho odboru Matice slovenskej v Čadci. Prof. Dominik Choluj bol nielen aktívnym matičiarom, ale i plodným publicistom. Zostavil cennú publikáciu Onomastika Kysúc (1992), ktorá zachytáva pôvodné a terajšie názvy chotárov, osád, zárubkov, živé osobné mená a stručnú históriu jednotlivých obcí regiónu.

Literatúra:

BLAHA, Anton. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia, 2004. S. 256. ISBN 8071654418.

Čítajte viac: <https://mykysuce.sme.sk/c/4769676/pripominame-si.html#ixzz53yB1M4hr>

13

Poništ, Milan, 1939-1994

osvetový pracovník

* 17.11.1939 - Riečnica

+ 19.02.1994 - Čadca

25. výročie úmrtia

Pôsobil ako pracovník Okresného osvetového centra v Čadci. Venoval sa amatérskej fotografii. Zameriaval sa na portréty, charakterizujúce dedinské typy a na krajinu. Na výstavách získal viaceré ocenenia. Napriek krátkemu veku stihol zaznamenať množstvo dokladov o živote ľudí a udalostiach poslednej tretiny minulého storočia. Jeho fotografie sa zachovali vo viacerých publikáciách vydaných v tomto období. Napríklad v knižke Kapitoly z kysuckého novoveku z roku 1976, Čadca a okolie z roku 1981, Kysucké premeny z roku 1987, alebo Pamätnica zaniknutých obcí Riečnica a Harvelka z roku 1999. Srdcovou záležitosťou jeho tvorby boli osudy ľudí v jeho rodnej obci Riečnica. Zachytil v nich celú pohnutú históriu obce, ktorá musela ustúpiť vodám Novobystrickej priehrady. Jeho fotografie pripomínajú svet podobný tomu, aký zachytil majster Karol Plicka vo svojich nezabudnuteľných snímkach starého, tradičného Slovenska.

Literatúra:

Svitane slova 1971. č. 1: literárno-historický zborník. 1971. Čadca: Okresný osvetový dom.

14

Beláček, Gustáv, 1969-

operný spevák

* 28.02.1969 - Zvolen

50. výročie narodenia

Gustáv Beláček patrí k popredným predstaviteľom slovenského vokálneho umenia. V roku 1992 debutoval ako Leporello v Komornej opere v Prahe. Odvtedy vytvoril množstvo operných postáv na operných scénach doma a v zahraničí. Ako koncertný spevák účinkoval popri domácich telesách (napr. Slovenská filharmónia, Symfonický orchester Slovenského rozhlasu, Štátny komorný orchester Žilina, Slovenský komorný orchester B. Warchala) i s významnými európskymi a zámorskými orchestrami (napr. Drážďanská filharmónia, Orchestra de la Suisse romande, Orchester hl. mesta Prahy FOK, l'Orchestre National de France, New Jersey Symphony, San Francisco Symphony, Montreal Symphony, Cammerata New York atď.). Spolupracoval s poprednými dirigentskými osobnosťami ako napr. Sir Charles Mackerras, Serge Baudo, Seiji Ozawa, Jíří Bělohlávek, Libor Pešek a ďalší. Koncertoval napr. v Colegio National Buenos Aires (AR) a Nacional Teater Aula Magna Lisabon (PT). Realizoval nahrávky pre slovenskú, českú, maďarskú a francúzsku (TV Arte) televíziu a tiež pre Slovenský a Český rozhlas.

Literatúra:

Kysucké Nové Mesto. 2017. In: Dolné Kysuce: samosprávy, dobrovoľní hasiči, úspešné firmy a osobnosti /. Mojzesovo: Regionálne vydavateľstvo - Alena Jaššová, S. 12-16. ISBN 978-80-972899-0-4.

MAREC

15

Vidra, Emil, 1930-2004

spisovateľ

* 20.12.1930 - Ochodnica

+ 08.03.2004 - Ochodnica

15. výročie úmrtia

Absolvoval štúdium na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. Pôsobil ako redaktor Slovenského rozhlasu, neskôr ako učiteľ francúzskeho a slovenského jazyka a v rokoch 1965-1990 ako riaditeľ na Jazykovej škole v Žiline. Publikoval poviedky, príbehy, črty a zážitky z ciest, do novín a časopisov. Spolupracoval pri vydaní monografie obce Ochodnica. Napísal autobiografické príbehy z kysuckého prostredia Prahy I (1999) a Prahy II (2002).

Literatúra:

KUBICA, Peter, 2010. Kysucká literatúra. Zv. 1. 1. vyd. Čadca: Vydavateľstvo Magma. ISBN 978-80-89172-13-9.

16

Cernan, Eugene Andrew, 1934-2017

kozmonaut

* 14.03.1934 - Chicago, Illinois, USA

+ 16.01.2017 - Houston, Texas, USA

85. výročie narodenia

Eugene Andrew "Gene" Cernan bol bývalý americký astronaut československého pôvodu. Starí rodičia Cernana pochádzali z Vyskej nad Kysucou a v roku 1903 sa vystaňovali do USA. Eugene Cernan bol jedným z členov posádky americkej kozmickej lode APOLLO 17, ktorá v roku 1972 odštartovala do vesmíru s cieľom preskúmať povrch mesiaca. Tak sa americký kozmonaut slovenského pôvodu výrazne zapísal do dejín kozmického výskumu. V roku 1993 prevzal Cenu za celoživotné dielo, ktorú mu udelila vo Washingtone Slovensko-americká nadácia pre vzdelanie a vedu. V roku 1974 navštívil obec svojich starých rodičov, Vysokú nad Kysucou. Druhú návštevu Kysúc absolvoval v roku 1994, kde sa zúčastnil na otvorení pamätnej izby vo Vyskej nad Kysucou a stal sa Čestným občanom mesta Čadce. Stála expozícia Človek na mesiaci je sprístupnená verejnosti v Kysuckom múzeu v Čadci.

Literatúra:

Ladislav Paštrnák Odišiel posledný muž, ktorý stál na Mesiaci: O poslednej rozlúčke s astronautom E. A. Cernanom v USA hovoríme s Ing. Stanislavom Machovčákom. 2017. In: Kysuce. Roč. 27, č. 5, s. 9. ISSN 0139-5068.

17

Smieško, Vojtech, 1909-1968

právník

* 15.03.1909 - Raková

+ 09.02.1968 - Žilina

110. výročie narodenia

Vojtech Smieško najskôr študoval na gymnáziu v Žiline, neskôr, v roku 1931 ukončil právo na Právnickej fakulte UK v Bratislave. V tom čase bol už literárne činný. Patril medzi členov literárneho zoskupenia POSTUP. Publikoval básne a sonety vo viacerých periodikách ako Slovenské pohľady, Národné noviny. Prekladal poéziu a prózu z ruštiny a poľštiny.

Literatúra:

KUBICA, Peter, 2010. Kysucká literatúra. Zv. 1. 1. vyd. Čadca: Vydavateľstvo Magma. ISBN 978-80-89172-13-9.

18

Kroner, Jozef, 1924-1998

herec

* 20.03.1924 - Staškov

+ 12.03.1998 - Bratislava

95. výročie narodenia

Pochádzal z dvanástich detí. Začínal ako robotník v Trenčíne, neskôr ako vedúci dielne v Považskej Bystrici. Popri práci sa venoval ochotníckemu divadlu. Začínal v Armádnom divadle v Martine (1948-1956). Od roku 1956 pôsobil v činohre SND v Bratislave až do roku 1984, keď odišiel do dôchodku. Účinkoval v mnohých televíznych filmoch a seriáloch - Kubo (1965), Živý bič (1966), Rysavá jalovica (1970), Ruže a sneh, Vôňa remesla, Slovácko sa nesúdi (1978, 1984), Sváko Ragan (1975), Nech žije deduško (1978). O jeho živote a tvorbe nakrútil režisér Fero Fenič televízny film Trate Jozefa Kronera (1987). Na základe hlasovania slovenských filmových novinárov v Ankete 2000 sa Jozef Kroner stal slovenským hercom 20. storočia. Medzi jeho záľuby patrili rybolov a hubárčenie. Je autorom kníh Herec na udici (1970), Herec nielen na udici (1974), S kamerou a s udicou (1979), Neobyčajný testament (1982) a O rybke Beličke (1983). V roku 1967 dostal titul zaslúžilý umelec a v roku 1978 titul národný umelec.

Literatúra:

https://sk.wikipedia.org/wiki/Jozef_Kroner

BLAHA, Anton, 2004. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia. ISBN 80-7165-441-8.

19

Lukáč, Rudolf, 1909-1985

vedec

* 20.03.1909 - Kysucké Nové Mesto

+ 31.03.1985 - Stupava

110. výročie narodenia

Vedec, pedagóg a manažér Rudolf Lukáč v rokoch 1929-1934 študoval na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Karlovej v Prahe. Pôsobil ako profesor na reálke v Košiciach (1936), asistent Mineralogického ústavu Vysokej školy banickej v Příbrame (1937), správca Štátneho banického múzea v Banskej Štiavnici (1939), mimoriadny profesor na Slovenskej vysokej škole technickej (1942) a profesor UK v Bratislave (1952) a na ďalších významných postoch. V pedagogicko-organizačnej práci sa zaslúžil o vybudovanie slovenského vysokého školstva a rozvoj bádania vo viacerých prírodovedeckých disciplínach. Vo vedeckovýskumnej činnosti sa sústredil najmä na problematiku stredoslovenských neovulkanitov. Jeho publikačná činnosť je mnohostranná. Pripravil príručky Určovanie nerastov cestou dýchavkovou (1941), Všeobecná mineralógia (1943), Mineralógia a petrografia (1945), Náuka o Zemi (1947). Bol autorom monografickej štúdie O nerastnom bohatstve Slovenska (1953), napísal základnú vysokoškolskú učebnicu Všeobecná mineralógia 1 (1968) a ďalšie vedecké štúdie. V rokoch 1946-1947 založil a redigoval časopis Príroda. V roku 1959 mu udelili Zlatú medailu Univerzity Komenského a v roku 1965 vyznamenanie Za vynikajúcu prácu.

Literatúra:

BREZÁNY, Štefan Atila, 1971. Dejatelia Kysúc v kultúre, umení a vede. 1. vyd. Martin: Osveta.

20

Filo, Elemír, 1919-1983

kňaz

* 26.03.1919 - Veselé

+ 11.06.1983 - Bratislava

100. výročie narodenia

Narodil sa 26.3.1919 vo Veselom okrese Trnava, mladosť prežil v Rišňovciach. Vysvätený za kňaza bol 11.6.1944 v Nitre. Pôsobil: 1944 kaplán - Stará Bystrica, 1946 kaplán - Kysucké Nové Mesto, 1948 kaplán - Považská Bystrica, 1951 správca fary - Závažie, 1954 biskupský ceremoniár, 1956 tajomník biskupského úradu v Nitre, 1970 generálny riaditeľ Ústrednej charity na Slovensku a správca kostola sv. Ladislava v Bratislave, 1977 kanonik Sídelskej kapituly Nitrianskej, 1980 riaditeľ spolku sv. Vojtecha v Trnave. Zomrel 11.6.1983. Je pochovaný v hrobke kanonikov na Nitrianskom hrade.

Literatúra:

BLAHA, Anton. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia, 2004. S. 277. SBN 8071654418.

21

Hoffmann, Armín, 1874-1944

lekár, vynálezca, osvetový pracovník

* 26.03.1874 - Turzovka

+ 03.09.1944 - Snina

145. výročie narodenia

V roku 1905 nastúpil ako lekár do Nemocnice svätej Alžbety v Budapešti. V roku 1908 sa presťahoval do Stropkova. Od roku 1915 pokračoval v súkromnej lekárskej praxi v Snine. V tvrdých podmienkach robil chirurga, zubára, lekárnik a zdravotnú sestru. V rámci bytu mal laboratórium, kde skúšal aj vyrábať vlastné lieky. V biednom kraji ho poznali ako človeka, ktorý pomáhal aj tým, čo nemali ako zaplatiť. Od roku 1935 mu vypomáhal jeho syn Gabriel Hoffmann. Po vzniku prvej Slovenskej republiky v roku 1939 sa stal štátnym lekárom. Po prijatí protižidovských zákonov ho zapísali na zoznam pre štát hospodársky významných ľudí, čo ho zachránilo pred deportáciami. Zomrel v chudobe v Snine. Jeho syn Gabriel sa pričínal o to, že tu po vojne postavili nemocnicu. V roku 1969 na dome kde žil a pracoval, odhalili pamätnú tabuľu pri spomienke na jeho 25. výročie úmrtia.

Literatúra:

BLAHA, Anton, 2004. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia. ISBN 80-7165-441-8.

APRÍL

22

Daniš, František Xaver, 1796-1849

kňaz

* 24.10.1796 - Banská Štiavnica

+ 01.04.1849 - Čadca

170. výročie úmrtia

Gymnaziálne štúdiá absolvoval v Banskej Štiavnici, filozofiu a teológiu v kňazskom seminári v Nitre, kde ho v roku 1819 vysvätili za kňaza. Od roku 1819 pôsobil ako vychovávateľ v rodine baróna Hellenbacha, v roku 1820 sa stal protokolistom biskupského úradu v Nitre, neskôr kaplánom vo Veľkom Rovnom. Od roku 1825 bol farárom v Zákopčí, v roku 1829 v Skalitom a v roku 1833 farárom a dekanom v Turzovke. Napokon od roku 1840 pôsobil ako dekan v Čadci. Bol nadšeným prívržencom bernolákovského hnutia na Kysuciach a aktívnym členom Slovenského učeného tovaríšstva. V revolučných rokoch 1848-1849, sa stal členom Národnej spravujúcej rady a verejne agitoval za politický program slovenského povstania a za vstup nových dobrovoľníkov medzi povstalcov. V decembri 1848, keď slovenskí dobrovoľníci obsadili Čadcu, ubytoval na fare vodcov slovenského povstania, Ľudovíta Štúra a Jozefa Miloslava Hurbana. František Xaver Daniš nebol len národne uvedomelý kňaz, ale aj vynikajúci prekladateľ. Jeho najväčším úspechom bol preklad päťzväzkového súboru kázni viedenského kanonika Johanna Michaela Leonharda, s názvom "Kázne nedeľné a svätečné na celý rok" z nemčiny do bernolákovskej slovenčiny. K prvému dielu napísal predhovor o potrebe vydania týchto kázni a pri preklade použil miestami aj kysucké nárečie. František Xaver Daniš zomrel 1. apríla 1849 v Čadci, pochovaný je pri kostole sv. Bartolomeja.

Literatúra:

Daniš, František Xaver. 2004. In: Anton Blaha a kol. Osobnosti Kysúc /. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia, S. 29-30. ISBN 80/7165-441-8.

23

Čimbora, Milan, 1949 -2019

publicista

* 02.04.1949 - Čadca

+ 14.01.2019 - Čadca

70. výročie narodenia

Pracoval ako redaktor najmä pre regionálny týždenník Kysuce a Slovenský rozhlas. Milan Čimbora bol dlhodobým komentátorom športových podujatí na Kysuciach.

Literatúra:

-REDAKCIA-, 2019. Zomrel Mgr. Milan Čimbora. In: Kysuce. Roč. 28, č. 2, s. 1. ISSN 0139-5068.

24

Jurga, František, 1909-1963

vedec, pedagóg

* 12.04.1909 - Čadca

+ 18.11.1963 - Košice

110. výročie narodenia

Absolvoval Prírodovedeckú fakultu KU a odbor špeciálnych náuk Českého vysokého učení technického v Prahe. Pôsobil ako stredoškolský profesor, neskôr ako vedúci Katedry matematiky a deskriptívnej geometrie na VŠPLI v Košiciach. Publikoval odborné články a štúdie v domácich a zahraničných periodikách. Zaslúžil sa o budovanie vysokých škôl v Košiciach.

Literatúra:

BREZÁNY, Štefan Atila, 1971. Dejatelia Kysúc v kultúre, umení a vede. 1. vyd. Martin: Osveta.

25

Blaha Anton, 1934-

advokát, publicista

* 22.04.1934 - Čadca

85. výročie narodenia

JUDr. Anton Blaha vyštudoval právo na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Pôsobí ako advokát. Popri odborných textoch a skriptách publikoval články, rozhovory a eseje. Je spoluautorom knihy Osobnosti Kysúc (2004) a Pyžamová revolúcia (2007). Knižne vydal: Nepíš to, otec (2009), Rád vám protirečím (2012), Rád sa pýtam, aj počúvam (2013). Ako sa prozaik sa predstavil v knihe Manderlák a Modrý Maurícius (2015).

Literatúra:

KUBICA, Peter, 2010. Kysucká literatúra. Zv. 1. 1. vyd. Čadca: Vydavateľstvo Magma. ISBN 978-80-89172-13-9.

MÁJ

26

Tatarka, Dominik, 1913-1989

spisovateľ

* 14.03.1913 - Drienove

+ 10.05.1989 - Bratislava

30. výročie úmrtia

Dominik Tatarka patrí medzi predstaviteľov modernej slovenskej prózy s prvkami existencializmu a surrealizmu a k popredným osobnostiam protitotalitného odporu. Vo svojich prózach sa pokúšal o vystihnutie osobných zážitkov a reminiscencií poetistickým metaforickým jazykom. Nápovedami a inotajmi vyjadroval napríklad nesúhlas s terorom klérofašistického slovenského štátu a jeho rasizmu. Jeho rodičia pochádzali z kysuckej obce

Skalité, mal sedem sestier. Do ľudovej školy chodil v rodisku. Meštianku navštevoval v Bytči. Po maturite na gymnáziu v Nitre sa rozhodol pre filozofickú fakultu na Karlovej univerzite v Prahe. Študoval aj vo Francúzsku, v Paríži na univerzite Sorbona. Počas druhej svetovej vojny pôsobil tiež ako profesor Slovenského a Francúzskeho jazyka na gymnáziách v Žiline a v Turčianskom svätom Martine. Po ukončení vysokoškolských štúdií, koncom druhej svetovej vojny, sa zúčastnil SNP.

Literatúra:

KUBICA, Peter, 2010. Kysucká literatúra. Zv. 1. 1. vyd. Čadca: Vydavateľstvo Magma. ISBN 978-80-89172-13-9.

27

Cvinček, Andrej, 1880-1949

kňaz

* 27.11.1880 - Olešná

+ 16.05.1949 - Nitra

70. výročie úmrtia

Pôsobil ako kaplán v Zákopčí, u svojho brata Jána v Divine, ako administrátor v Krásne nad Kysucou. V roku 1926 bol vymenovaný za nitrianskeho kanonika. Bol poctený čestnými titulmi: pápežský prelát, apoštolský protonotár a kanonik lektor. Angažoval sa v politickom živote. Bol podpredseda Demokratickej strany, podpredseda Dočasného Národného zhromaždenia, poslanec a podpredseda Slovenskej národnej rady.

Literatúra:

PAŠTRNÁK, Ladislav. Olešná : 1619 - 2009. 1. vyd. Čadca: Magma, 2010. S. 292-293. ISBN 978-80-970534-0-6.

28

Jilemnický, Peter, 1901-1949

spisovateľ

* 18.03.1901 - Letohrad, predtým Kyšperk

+ 19.05.1949 - Bratislava

70. výročie úmrtia

Peter Jilemnický bol spisovateľ, novinár a učiteľ. Narodil sa v rodine rušňovodiča a mal dvoch súrodencov, brata Jindřicha a sestru Máriu. Vzdelanie získal na meštianskej škole v Kyšperku a v Červenej Vode, potom pokračoval na Strednej poľnohospodárskej škole v Chrudime no napokon maturoval v učiteľskom ústave v Leviciach a dva roky študoval aj v Štátnom ústave žurnalistiky v Moskve. V rokoch 1923 až 1926 pôsobil ako učiteľ na Kysuciach. Najskôr v rokoch 1923-1925 v Ľudovej škole vo Svrčinovci a neskôr v čadčianskej Meštianskej škole. S literárnou tvorbou začal ešte počas stredoškolských štúdií. Začínal tak písaním poézie ako aj prózy, a svoje diela uverejňoval v časopise Mladé proudy. V jeho dielach možno spočiatku pozorovať prvky expresionizmu, neskôr však silné sociálne cítenie, autobiografické prvky a politické názory, ale i lyriku a opisy prírodných krás napr. Kysuce. Počas svojho pôsobenia na Kysuciach napísal novely Návrat a Prievan. Román Víťazný pád je venovaný ľuďom na Kysuciach, ktorí celý život trpia biedu, zápasia s osudom

a spoločnosť ich ešte viac okráda. Napriek tomu sa nepoddávajú, prekonávajú prekážky. Porovnáva život a prírodu na Kysuciach. Využíva kontrast krásy a hniloby. Jar je ako víťazstvo a jeseň ako pád. V ďalšom románe Pole neorané sa dej odohráva na Kysuciach, počas hospodárskej krízy.

Literatúra:

KUBICA, Peter, 2010. Kysucká literatúra. Zv. 1. 1. vyd. Čadca: Vydavateľstvo Magma. ISBN 978-80-89172-13-9.

29

Pranda, Adam, 1924-1984

autor literatúry faktu

* 20.05.1924 - Snežnica

+ 28.08.1984 - Bratislava

95. výročie narodenia

Adam Pranda sa narodil 20.5.1924 v Snežnici. Základnú školu absolvoval v Brodne, neskôr navštevoval meštiansku školu v Kysuckom Novom Meste a Gymnázium v Kláštore pod Znievom. V rokoch 1945-1948 absolvoval štúdium slovenčiny a filozofie na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. Vedecká činnosť A. Prandu je veľmi rozsiahla. Pracoval ako vedúci Ústrednej ľudovej umeleckej výroby (ÚĽUV) v Bratislave. Bol pracovníkom Slovenskej akadémie vied (SAV) v Bratislave. Prednášal na UK v Bratislave.

Literatúra:

KUBICA, Peter, 2010. Kysucká literatúra. Zv. 1. 1. vyd. Čadca: Vydavateľstvo Magma. ISBN 978-80-89172-13-9.

JÚN

30

Harajdová, Marta, 1964-

spisovateľka

* 01.06.1964 - Makov

55. výročie narodenia

Vyštudovala Strednú ekonomickú školu v Žiline. Prvé básne publikovala v týždenníku Kysuce. Je dlhoročnou členkou literárneho klubu Oáza pri Kysuckej knižnici. V ročníku 2008/2009 a 2009/2010 získala čestné uznanie O cenu slovenského učeného tovarišstva v Trnave. V ankete Kniha Kysúc 2013 získala jej prvá kniha TERAZ 5. miesto.

Literatúra:

OBEC MAKOV, 2017. Keď hľadané sa stane nájdeným... In: Kysuce. Roč. 27, č. 5, s. 5. ISSN 0139-5068.

31

Randík, Jozef, 1887-1969

kňaz, publicista

* 18.02.1887 - Žilina

+ 01.06.1969 - Nitra

50. výročie úmrtia

Vyštudoval teológiu v seminári v Nitre, kde ho v roku 1910 vysvätili za rímskokatolíckeho kňaza. Od roku 1911 pôsobil ako kaplán v Čiernom, neskôr v roku 1918 sa stal dočasným administrátorom v Novej Bystrici. Nakoniec svoje pôsobenie na Kysuciach zavŕšil ako kaplán v Starej Bystrici. V roku 1943 ho biskup Karol Kmeťko vymenoval za riaditeľa Starostlivosti o náboženské základiny. V literárnych príspevkoch vydal svedectvo o študijných rokoch svojho spolužiaka a priateľa Jozefa Tisa.

Literatúra:

BLAHA, Anton. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia, 2004. S. 261. ISBN 8071654418.

32

Broš, František, 1954-2018

verejný činiteľ

* 05.06.1954 - Čadca

+ 06.10.2018 - Raková

65. výročie narodenia

Vyučil sa za strojného zámočníka na Strednom odbornom učilišti strojárskom /SOU/ v Kysuckom Novom Meste. V Rakovej sa od roku 1976 začal angažovať vo verejnom živote a dobrovoľných spolkoch - záhradkárskom a turistickom. Vo voľbách v roku 1998 bol ako kandidát HZDS zvolený za starostu obce. Za starostu obce bol ako kandidát HZDS opäť zvolený vo voľbách v roku 2002. Ako starosta obce pôsobil počas dvoch volebných období v rokoch 1998-2006. Počas pôsobenia vo funkcii starostu pôsobil aj ako predseda Združenia miest a obcí Kysúc, keď prebiehali veľké investičné akcie Dodávka pitnej vody a odkanalizovanie Horných Kysúc, dokončovala sa plynifikácia obce a prebiehali rekonštrukčné práce na miestnych vodovodoch. V roku 2010 bol ako kandidát HZDS zvolený za poslanca OZ a v roku 2014 bol opäť zvolený za poslanca OZ na kandidátke HZD. Pôsobil aj ako predseda Miestnej organizácie v Rakovej a Okresnej organizácie Slovenského zväzu záhradkárov /SZZ/ v Čadci.

Literatúra:

V Rakovej zomrel František Broš. 2018. In: Kysuce. Roč. 28, č. 40, s. 1. ISSN 0139-5068.

33

Gerát Ivan, 1964-

vedec

* 10.06.1964 - Čadca

55. výročie narodenia

Absolvoval štúdium vedy o výtvarnom umení a estetiku na FiF UK v Bratislave, internú ašpirantúru na Ústave dejín a umenia SAV v Bratislave a doktorandské štúdium dejín umenia, estetiky a slavistiky vo Freiburgu. Od roku 1995 je vedeckým pracovníkom Ústavu dejín a umenia SAV v Bratislave.

Literatúra:

BLAHA, Anton. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia, 2004. S. 34. ISBN 8071654418.

34

Belková, Juliana, 1974-

spisovateľka

* 12.06.1974 - Čadca

45. výročie narodenia

Po gymnáziu vyštudovala ošetrovateľstvo a pedagogiku na Katolíckej univerzite v Ružomberku. Je zakladajúcou členkou Spolku rodákov Jozefa Kronera v Staškove, redaktorkou Staškovských novín a spoluautorkou publikácie Korene nepretfhaš. V roku 2014 jej vyšla básnická zbierka Neha na cholvarkoch. Má tri deti a žije v Staškove.

Literatúra:

HAŽÍKOVÁ, Iveta 1956-, 2018. Nová kniha kysuckej autorky Juliany Belkovej. In: MY Kysucké noviny. Roč. 19, č. 45, s. 10. ISSN 1335-5651.

35

Belanský, Jozef, 1769-1843

kňaz

* 20.06.1769 - Kysucké Nové Mesto

+ 04.01.1843 - Žiar nad Hronom

250. výročie narodenia

Gymnázium navštevoval v Budíne a v Pešti, filozofiu a teológiu študoval v katolíckom seminári v Péči a vo Vacove. Po vysvätení za kňaza (1792) pôsobil ako kaplán, profesor biblického štúdia, či profesor cirkevného práva. V roku 1823 bol vymenovaný za v poradí štvrtého banskobystrického biskupa, bol prvým Slovákom, ktorý vykonával túto funkciu. Do dejín diecézy sa zapísal ako biskup "zlatého srdca a veľký dobrodinec chudobných". Podporoval literárne snahy slovenských katolíckych kňazov, bol horlivým mecénom cirkevných, školských a iných podujatí. Jozef Belanský platil chudobným slovenským študentom štúdia vo Viedni a v Pešti. Finančne podporil Ústav na opateru a výchovu detí predškolského veku v Banskej Bystrici. V banskobystrickej diecéze zriadil prvú materskú školu na území horného Uhorska.

Literatúra:

BLAHA, Anton. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia, 2004. S. 141-142. ISBN 8071654418.

36

Kompánek, Anton, 1891-1949

duchovný publicista

* 23.05.1891 - Turzovka

+ 20.06.1949 - Bratislava

70. výročie úmrtia

Anton Kompánek - rímsko-katolícky kňaz, publicista, novinár, národovec, jeden z popredných činiteľov Slovenskej národnej strany v období medzivojnovnej Československej republiky a stúpenec myšlienok česko-slovenskej vzájomnosti. Narodil v roku 1891 v Turzovke v rodine remeselníka. Gymnaziálne štúdiá, ktoré absolvoval v Trnave a Trenčíne, úspešne ukončil v roku 1910. S týmto rokom sú spojené aj jeho prvé novinárske pokusy na stránkach moravského týždenníka Noviny spod Radhoště. Vyštudoval teológiu v Nitre a od roku 1915 pracoval ako kaplán v rôznych slovenských mestách. Dlhší čas pôsobil ako farár v Lúkach pod Makytou, z čoho zrejme odvodil aj svoje pseudonymy - A. K. Lúcky, či Lucky Strike.

Literatúra:

Zborník Kysuckého múzea v Čadci : štúdie, správy, recenzie, osobnosti, bibliografie. Čadca: Kysucké múzeum, 2014. S. 559-585. ISBN 9788089751044.

KUBICA, Peter, 2010. Kysucká literatúra. Zv. 1. 1. vyd. Čadca: Vydavateľstvo Magma. ISBN 978-80-89172-13-9.

37

Dička, Rudolf, 1958-2014

výtvarník

* 11.10.1958 - Turzovka

+ 24.06.2014 - Turzovka

5. výročie úmrtia

V mladosti sa potýkal s neľahkými problémami a závislosťami. Študoval na Drevárskom učilišti v Liptovskom Hrádku, školu však nedokončil. Nasledovali zložité roky hľadania vlastnej identity a kontroverzných stretnutí s vtedajšou štátnou mocou a policajnou mašinériou. Prelomovým aj pre Ruda Dičku je rok 1989, ktorý prináša nové možnosti v tvorbe a v jeho živote predstavuje najplodnejšie obdobie. Roku 1993 získava svoje prvé významné ocenenie – Hlavnú cenu na celoštátnej výtvarnej súťaži Výtvarné spektrum v Bratislave a tiež Cenu Národného osvetového centra. Jeho tvorba sa vyznačuje veľkým tvorivým potenciálom, za pomoci ktorého bezprostredne reaguje na aktuálne problémy a situácie, akými sú religiozita, alkoholizmus a nezamestnanosť na Kysuciach. Má silné sociálne cítenie, je vnímavým človekom. Mnohé jeho práce sú monumentálne svojimi rozmermi i silnými filozofickými témami, nesú v sebe silný etický náboj. Jeho tvorba už dávno presiahla hranice Kysúc i Slovenska, má veľký ohlas aj v zahraničí (Česká republika, Poľsko).

Literatúra:

<http://www.kultura.e-kysuce.sk/97-archiv-pozvanok/462-rudo-dicka-jubiluje>

JÚL

38

Hirš, Milan, 1919-1978

vedec

* 06.07.1919 - Čadca

+ 05.06.1978 - Bratislava

100. výročie narodenia

Pochádzal z rodiny obuvníka Ferdinanda Hirša, ktorý bol istý čas aj starostom mesta Čadca. Na Vysokej škole technickej v Bratislave študoval v rokoch 1939-1944 odbor lesného inžinierstva. Neskôr pôsobil ako vedecký pracovník Slovenského ústavu pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody v Bratislave. Spočiatku sa zaoberal širšou problematikou lesného hospodárstva, postupne sa špecializoval na ochranu prírody, najmä lesov, pričom navrhoval a pomáhal budovať siete chránených prírodných území. Kysucký rodák Ing. Milan Hirš ako prvý prezentoval a do koncepcie o chránených prírodných územiach presadil predstavu o CHKO Beskydy - Javorníky.

Literatúra:

KUBICA, Peter, 2010. Kysucká literatúra. Zv. 1. 1. vyd. Čadca: Vydavateľstvo Magma. ISBN 978-80-89172-13-9.

39

Hlatký Edmund, 1954-

spisovateľ

* 15.07.1954 - Dačice

65. výročie narodenia

Detstvo prežil a základnú školu navštevoval na Kysuciach. Po maturite na gymnáziu v Kysuckom Novom Meste vyštudoval Fakultu telesnej výchovy a športu UK v Bratislave. Od roku 1980 pôsobil ako stredoškolský učiteľ. Debutoval v obnovenej Literárnej prílohe Smeny (1986) a Slovenských pohľadoch. V rokoch 1988–1989 bol redaktorom Literárneho týždenníka. Žije a tvorí v Trnave a Kysuckom Novom Meste. Debutoval v roku 1988 knihou História vecí, ktorá vzbudila pozornosť čitateľov i odbornej kritiky. Za knihu získal Cenu Ivana Kraska. Na medziľudské vzťahy vo vypätých situáciách sa zameriava aj vo svojich nasledujúcich knihách Jesenný opar (1999), Iní ľudia (2000), Sláva a tajomstvo (2001), Abraka dabraka (2008) a Nekróza (2011).

Literatúra:

KUBICA, Peter, 2010. Kysucká literatúra. Zv. 1. 1. vyd. Čadca: Vydavateľstvo Magma. ISBN 978-80-89172-13-9.

40

Pajonk, Anton, 1953-2014

spisovateľ

* 23.06.1953 - Svrčinovec

+ 19.07.2014 - Čadca

5. výročie úmrtia

Anton Pajonk, zberateľ a autor rozprávok a príbehov pre deti, absolvoval štúdium filozofie, histórie a ekonómie. Pracoval v bankovníctve a poisťovníctve. Od študentských čias publikoval svoje texty časopisecky, písal tiež krátke divadelné hry. Knižne debutoval až roku 2004 dielom Kysucké rozprávky. V roku 2005 vydal voľné pokračovanie rozprávok s názvom Kysucké rozprávky 2, roku 2006 knihu rozprávok Drotárova palica, roku 2008 Kysucké rozprávky 3, roku 2010 rozprávkovú knihu O dievčine z obrazu a roku 2013 Dar od mravčieho kráľa. Zomrel 19. júla 2014.

Literatúra:

KUBICA, Peter. Kysucká literatúra. Zv. 1. 1. vyd. Čadca: Vydavateľstvo Magma, 2010. S. 133-134. ISBN 9788089172139.

AUGUST

41

Vnuk, Valér, 1894-1958

publicista

* 12.08.1894 - Kysucké Nové Mesto

+ 17.12.1958 - Trnava

125. výročie narodenia

Študoval inžinierstvo na technike v Budapešti (1913-1915), bojoval sa strane Rakúsko-Uhorska na talianskom fronte (1915-1918), po roku 1918 pokračoval v štúdiu na Českom vysokom učení technickom v Prahe, štúdium však nedokončil. Pôsobil ako úradník v Kysuckom Novom Meste a ako pracovník a tajomník Spolku sv. Vojtecha v Trnave. Vnuk je autorom niekoľkých učebníc pre ľudové školy a množstva článkov, ktoré publikoval v časopisoch a kalendároch. Venoval sa aj prekladom z nemčiny a maďarčiny: Tri prstene a iné novely od P. Kellera (1933), S úsmevom do života (1945), Srdcom k srdcu (1948) od L. Perlakyho a ďalších.

Literatúra:

BLAHA, Anton. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia, 2004. S. 172. ISBN 8071654418.

42

Bielek, Ladislav, 1744-1807

spisovateľ

* 25.08.1744 - Kysucké Nové Mesto

+ 14.11.1807 - Keseg-Kőszeg, Maďarsko

275. výročie narodenia

Narodil sa v Kysuckom Novom Meste. Po humanitných štúdiách vstúpil v roku 1764 do Rehole piaristov. V roku 1767 sa stal profesorom filozofie, náboženstva, dejepisu a matematiky na piaristickom gymnáziu v Ružomberku, postupne vyučoval v Krupine, Nitre, Debrecíne, Kaloči, Carei, Podolínci, Marmarošskej Sihoti, Vespréme a od roku 1803 opäť v Nitre. V roku 1803 a 1805 bol zástupcom riaditeľa, neskôr i riaditeľom piaristického gymnázia v Banskej Štiavnici. Tlačou vydal celkom 29 prác. Zväčša to boli drobné spisy na počesť cirkevných i svetských hodnostárov. Z jeho básnických diel sú najvýznamnejšie Epigrammatum libri III (Tri knihy epigramov, 1789).

Literatúra:

BLAHA, Anton. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia, 2004. S. 142-143. ISBN 8071654418.

http://knihy.dominikani.sk/c/hlavna_bibl_b4?autor_id=195

43

Dudáčková, Emília, 1874-1919

charitatívna činiteľka

* 25.08.1874 - Dlouhomilov, Česká republika

+ 30.10.1919 - Turzovka

145. výročie narodenia

Emília Dudáčková, rod. Mertová, kultúrna a sociálna pracovníčka. Jej otcom bol Ján Merta, matkou Anna, rod. Dvořáková. Študovala na dievčenskej strednej škole v Olomouci, súkromné školy absolvovala v Prahe, Drážďanoch a vo Viedni. Po smrti manžela, pod vplyvom MUDr. Ivana Hála prišla do Turzovky, kde napomáhala rozvoju kultúrnej a sociálnej činnosti. Založila v Turzovke sekciu ČSČK a pomáhala riadiť Medzinárodnú misiu Červeného kríža. Spolupracovala s anglickými sestričkami pri zriaďovaní tunajšej infekčnej nemocnice ako tlmočnica. Nainfikovala sa týfusom, ktorému podľahla. Zomrela v Turzovke 30.10.1919, pochovali ju na starom cintoríne U Bajákov, kde dnes stojí priemyselný objekt. Jej hrob sa nezachoval a po čase sa „stratil“ aj odložený náhrobný kameň.

Literatúra:

BLAHA, Anton, 2004. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia. ISBN 80-7165-441-8.

<https://www.spolokpriatelov.turzovky.sk/images/stories/spolok/Bulletiny/08-14.pdf>

44

Kiripolský, Milan, 1946-1999

etnograf

* 03.03.1946 - Nové Zámky

+ 28.08.1999 - Vrútky

20. výročie úmrtia

Absolvoval štúdium národopisu na FF UK v Bratislave. Pôsobil v Kysuckom múzeu v Čadci ako etnograf. Venoval sa výskumu ľudovej architektúry na Kysuciach. Bol publikačne činný, napísal novely z kysuckého prostredia. Od roku 1995 bol riaditeľom Národného múzea v Martine.

Literatúra:

BLAHA, Anton, 2004. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia. ISBN 80-7165-441-8.

45

Pranda, Adam, 1924-1984

autor literatúry faktu

* 20.05.1924 - Snežnica

+ 28.08.1984 - Bratislava

35. výročie úmrtia

Adam Pranda sa narodil 20.5.1924 v Snežnici. Základnú školu absolvoval v Brodne, neskôr navštevoval meštiansku školu v Kysuckom Novom Meste, Gymnázium v Kláštore pod Znievom. V rokoch 1945-1948 absolvoval štúdium slovenčiny a filozofie na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. Vedecká činnosť A. Prandu je veľmi rozsiahla. Pracoval ako vedúci Ústrednej ľudovej umeleckej výroby (ÚĽUV) v Bratislave. Bol pracovníkom Slovenskej akadémie vied (SAV) v Bratislave. Prednášal na UK v Bratislave.

Literatúra:

KUBICA, Peter, 2010. Kysucká literatúra. Zv. 1. 1. vyd. Čadca: Vydavateľstvo Magma. ISBN 978-80-89172-13-9.

46

Gerometa, Eugen, 1819-1887

kňaz

* 29.08.1819 - Žilina

+ 16.07.1887 - Nitrianska Streda

200. výročie narodenia

Gymnázium absolvoval v Žiline. Teológiu študoval v Nitre. Pôsobil ako kaplán v Čadci a na iných miestach na Slovensku. Účastník Slovenského povstania v rokoch 1848-1849. Zakladajúci člen Matice slovenskej. Venoval sa aj literárnej tvorbe. Uverejňoval v Štúrovských národných novinách, Orlovi tatranskom.

Literatúra:

Gerometta Eugen. 1971. In: Štefan A. Brezány. Dejateľia Kysúc v kultúre, umení a vede /. Martin: Osveta, S. 51-52.

47

Dubovický, Oskár, 1919-2009

spisovateľ

* 10.12.1919 - Stará Bystrica

+ 30.08.2009 - Stará Bystrica

10. výročie úmrtia

Oskár Dubovický, divadelník, osvetový pracovník a publicista, patril k predstaviteľom tzv. "lyrických" prozaikov. Vytvoril cyklus vrchárskych próz, ktorý patril k najcennejším dielam tohto druhu v slovenskej literatúre. Narodil sa 10. decembra 1919 v Starej Bystrici, kde prežil celý svoj život. V mladosti bol členom potulnej juhočeskej divadelnej skupiny. Pracoval ako úradník v Štátnych lesoch, v rokoch 1977-1999 bol riaditeľom Miestneho kultúrneho strediska. Od roku 1946 režíroval v Starej Bystrici divadelný súbor, s ktorým naštudoval vyše 30 divadelných premiér. Mnohé z nich sám napísal. V roku 1977 založil a viedol folklórnu skupinu Polianka, ktorá existuje dodnes. V 90. rokoch patril medzi spoluzakladateľov občianskeho združenia Kysucký kultúrny kruh, ktorý sa venuje podpore kultúrnych aktivít v celom regióne Kysúc. V roku 1992 založil obecné noviny Bystrické zvesti, ktoré viedol aj ako šéfredaktor. Pôsobil ako predseda Miestneho odboru Matice slovenskej v Starej Bystrici. Každoročne sa zúčastňoval na celoslovenskej súťaži Rozprávačské Lodno, na ktorej bol viackrát ocenený. Okrem toho získal aj iné ocenenia: štátne vyznamenanie rezortu kultúry - Pocta Juraja Fándlyho 1995; Cenu za najlepšiu obecnú monografiu Slovenska za rok 1998 (Stará Bystrica a okolie); Medailu Matice Slovenskej 1999. Publikované diela: Slovník nárečia starobystrického (2002); v spoluautorstve s Jánom Podmanickým monografia Stará Bystrica a okolie (1998); divadelné hry a večery, ktoré sám režijne pripravil. V roku 1985 sa podieľal na vydaní hudobného nosiča s názvom Panoráma ľudovej hudobnej kultúry - Kysuce a Terchovská dolina. Publikoval v Bystrických zvestiach, v týždenníku Kysuce, známy je jeho úspešný seriál Spomienky – na východný front a na Rudolfa Dilonga.

Literatúra:

KUBICA, Peter, 2010. Kysucká literatúra. Zv. 1. 1. vyd. Čadca: Vydavateľstvo Magma. ISBN 978-80-89172-13-9.

<http://kysuckanadacia.weebly.com/cv-ocenenyacutech-osobnostiacute-1998-04.html>

48

Křačanský Tibor Alexander, 1919-2009

lekár

* 30.08.1919 – Čadca

+ 22.08.2009

100. výročie narodenia

10. výročie úmrtia

Študoval na Lekárskej fakulte UK v Bratislave. Pôsobil vo vedeckovýskumnej oblasti zameranej na gynekologickú endokrinológiu. Zaslúžil sa o zriadenie oddelenia pre výskum a prax ľudskej reprodukcie.

Literatúra:

BLAHA, Anton, 2004. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia. ISBN 80-7165-441-8.

SEPTEMBER

49

Lacko, Ján, 1800-1849

kňaz

* 1800

+ 01.09.1849 - Turzovka

170. výročie úmrtia

V roku 1823 bol vysvätený za kňaza. V rokoch 1823-1832 pôsobil ako kaplán v Turzovke a vo Veľkom Rovnom, v rokoch 1832-1840 ako farár v Dlhom Poli a Papradne, od roku 1840 bol administrátorom v Turzovke. Patril k národne uvedomelým kňazom a priekopníkom osvetovej práce na Kysuciach. Založil v Turzovke jeden z prvých spolkov miernosti.

Literatúra:

BLAHA, Anton, 2004. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia. ISBN 80-7165-441-8.

50

Gančár, Peter, 1924- 1997

folklorista, učiteľ

* 02.09.1924 - Turzovka

+ 21.11.1997 - Turzovka

95. výročie narodenia

Učiteľ, folklorista a osvetový pracovník. Pôsobil ako učiteľ na základných školách vo Vojtíne pri Komárne, Vysokej - Jedľovníku, Korni, Nižnom Kelčove a napokon ako riaditeľ školy v Turzovke - Hlinenom. Venoval sa ľudovému tancu, spevu a hudbe. Bol zakladateľom prvej folklórnej skupiny na Kysuciach, ktorá bola neskôr základom súboru Kysučan. Na SOU v Krásne nad Kysucou založil folklórny súbor Drevár, v Turzovke viedol a založil folklórny súbor Beskyd. V roku 2016 získal Cenu mesta Turzovka in memoriam.

Literatúra:

GAJDIČIAR, Ivan, 2017. Pripomínáme si. In: Kysuce. Roč. 27, č. 45, s. 18. ISSN 0139-5068.
BLAHA, Anton, 2004. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia. ISBN 80-7165-441-8.

51

Bellon, Štefan, 1904-1974

drotár

* 12.11.1904 - Makov

+ 03.09.1974 - New York, USA

45. výročie úmrtia

V roku 1920 sa vysťahoval do USA. Vyučil sa drotárskemu remeslu, neskôr založil vlastný podnik Pioneer Wire and Metal Co. Pôsobil v krajských spolkoch amerických Slovákov, bol predsedom finančného výboru pobočky ISV Slobodného orla, členom Národného slovenského spolku a Wire Manufacturers Guild.

Literatúra:

BLAHA, Anton. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia, 2004. S. 189. ISBN 8071654418.

52

Hoffmann, Armín, 1874-1944

lekár, vynálezca, osvetový pracovník

* 26.03.1874 - Turzovka

+ 03.09.1944 - Snina

75. výročie úmrtia

V roku 1905 nastúpil ako lekár do Nemocnice svätej Alžbety v Budapešti. V roku 1908 sa presťahoval do Stropkova. Od roku 1915 pokračoval v súkromnej lekárskej praxi v Snine. V tvrdých podmienkach robil chirurga, zubára, lekárnik a zdravotnú sestru. V rámci bytu mal laboratórium, kde skúšal aj vyrábal vlastné lieky. V biednom kraji ho poznali ako človeka, ktorý pomáhal aj tým, čo nemali ako zaplatiť. Od roku 1935 mu vypomáhal jeho syn Gabriel Hoffmann. Po vzniku prvej Slovenskej republiky v roku 1939 sa stal štátnym lekárom. Po prijatí protižidovských zákonov ho zapísali na zoznam pre štát hospodársky významných ľudí, čo ho zachránilo pred deportáciami. Zomrel v chudobe v Snine. Jeho syn Gabriel sa pričínal o to, že tu po vojne postavili nemocnicu. V roku 1969 na dome kde žil a pracoval, odhalili pamätnú tabuľu pri spomienke na jeho 25. výročie úmrtia.

Literatúra:

BLAHA, Anton, 2004. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia. ISBN 80-7165-441-8.

53

Bilík, Pavol, 1916-1944

účastník SNP

* 17.11.1916 - Makov

+ 08.09.1944 - Kežmarok

75. výročie úmrtia

Pôsobil ako dozorca finančnej stráže v Starom Smokovci. Venoval sa športovému lyžovaniu, získal viacero cien v behu na lyžiach. V druhej svetovej vojne sa zapojil do povstaleckých akcií, začiatkom septembra 1944 padol do zajatia. Bol nacistami väznený na kežmarskom zámku a popravený. In memoriam bol vyznamenaný Radom SNP I. triedy i viacerými medailami.

Literatúra:

BLAHA, Anton. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia, 2004. S. 189. ISBN 8071654418.

54

Mikovčák, Stanislav, 1964-

výtvarný umelec

* 11.09.1964 - Turzovka

55. výročie narodenia

Stanislav Mikovčák sa narodil v Turzovke. Po štúdiách na Gymnáziu v Čadci absolvoval v roku 1988 Stavebnú fakultu Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave, na ktorej po štúdiách pôsobil ako odborný asistent. V súčasnosti pracuje ako projektant a venuje sa výtvarnému umeniu. Významne sa pričínil o rozvoj exteriérovej sochárskej expozície na Javorníkoch, a taktiež sa autorsky podieľal na výstavbe a architektúre turistických rozhľadní na Javorníkoch. Známa je jeho rozhľadňa na Kamenitom, ktorú postavil so svojimi synmi Viktorom a Martinom.

Literatúra:

<http://pmza.sk/kysucke-premeny-stanislava-mikovcaka/>

55

König, Vít, 1974-

operný spevák

* 15.09.1974 - Čadca

45. výročie narodenia

Študoval na Konzervatóriu v Žiline u prof. Šestákovej, v Brne u prof. Škrobánka a na Vysokej škole múzických umení vo Frankfurte nad Mohanom. V roku 1972 účinkoval v Národnom divadle v Brne. Od roku 1994 hosťoval na viacerých operných scénach v Nemecku. Od roku 1999 pôsobí v opere vo Frankfurte nad Mohanom.

Literatúra:

BLAHA, Anton, 2004. *Osobnosti Kysúc*. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia. ISBN 80-7165-441-8.

56

Pagáč, Karol, 1916-1944

učiteľ, protifašistický bojovník

* 19.11.1916 - Krásno nad Kysucou

+ 15.09.1944

75. výročie úmrtia

Narodil sa 19. novembra 1916 na fare v obci Krásno nad Kysucou. Jeho otec pôsobil ako staničný robotník na miestnej železničnej stanici a matka pracovala ako obuvníčka v neďalekej Čadci. Doštudoval ľudovú školu v Krásne, meštianku v Žiline a v Čadci. V roku 1936 zmaturoval na učiteľskom ústave v Modre. Po skončení štúdií odišiel pôsobiť ako učiteľ do Krásna - Kalinova, neskôr v Turzovke a vo Vysokej nad Kysucou. V škole vyučoval hru na husle a učil cudzie jazyky. V roku 1940 založil v Čadci spevokol kysuckých učiteľov. V roku 1941 narukoval do slovenskej armády a nasadili ho v rámci Rýchlej divízie na ruskú frontu. Tu spoznal všetky hrôzy vojny, likvidáciu nepohodlných osôb pre nacistickú ideológiu, čím sa vytvoril jeho svetonázor a nechť ku všetkému, čo predstavovala agresia Nemecka v okupovaných územiach Sovietskeho zväzu. Na fronte sa stal pobočníkom veliteľa slovenskej posádky v Odese. Neskôr prešiel so skupinou vojakov k partizánom, v decembri 1943 mu za vojenské zásluhy v partizánskej jednotke udelili hodnosť kapitán. V máji 1944 sa stal veliteľom 5. práporu 3. brigády 1. československého armádneho zboru v ZSSR. Karol Pagáč padol pri útoku svojho oddielu samopalníkov 15. septembra 1944 na prístupoch k mestu Dukla. Bol vyznamenaný im memoriam sovietskou medailou Za odvalu v roku 1970. Na bývalej budove Základnej školy v Krásne nad Kysucou sa nachádza dodnes jeho pamätná tabuľa. V Odese je po ňom pomenovaná škola. V knihe Dlhá noc katakomb (Emil Kadnár, 1972) je opísaný život Slovákov v Odese, kde pôsobil aj Karol Pagáč. Jeho meno je zvečnené aj v knihách: Odeskí partizáni (Juraj Červenák, 1974) a v knihe Príbehy odvážnych (Milan Varsík, 1979). Známy je ako jedna z vedúcich osobností rozvoja Kysúc a ako osobnosť, ktorá pôsobila na Ukrajine, v Odese a podporou hudby na Kysuciach.

Literatúra:

https://sk.wikipedia.org/wiki/Karol_Pag

PAŠTRNÁK, Ladislav, 2016. Padol na prahu vlasti: Pred sto rokmi sa v Krásne nad Kysucou narodil Karol Pagáč, hrdina z katakomb v Odese /ZSSR/. In: Kysuce. Roč. 26, č. 45, s. 10. ISSN 0139-5068.

57

Greguš, Milan, 1934-

výtvarník

* 19.09.1934 - Makov

85. výročie narodenia

Milan Greguš absolvoval štúdium na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave u prof. K. Veselého. V roku 1962 sa stal prvým slovenským absolventom odboru "reštaurovanie

umelecko-historických" pamiatok na VŠMU v Bratislave. Jeho prvou významnou prácou bolo reštaurovanie najstaršieho štvorkrídlového gotického oltára z roku 1380 z majetku SNG. Spolupracoval na architektonicko-historických prieskumoch Bratislavského hradu a reštaurovaní mnohých bratislavských pamiatok, napr. palác De Pauly, reštaurácia u Dežmára, domy na Klariskej ulici, Rybárska brána. Sochársku časť jeho tvorby predstavujú najmä monumentálne sochy a realizácie reliéfov pre exteriéry a interiéry verejných priestranstiev (reštaurácia Horoskop v Čadci, domy kultúry v Detve a v Makove, sobášne siene v Považskej Bystrici a v Novej Bystrici). O tom, že práce Milana Greguša sú umiestnené na nezvyčajných miestach svedčí aj osadenie originálu plakety pre expedíciu Fera Keleho na Severnom Póle. Angažoval sa aj vo filmovej tvorbe. V roku 1972 spolupracoval s Vidom Horákom na celovečernom filme S Rozárkou. Spracováva scenár pre dokumentárny film o prameňoch rieky Kysuca a paleontologických nálezoch v pohorí Javorníky.

Literatúra:

Greguš Milan. 1971. In: Štefan A. Brezány. Dejatelia Kysúc v kultúre, umení a vede / Martin: Osveta.

58

Lippay, Bartolomej D., 1864-1920

pápežský dvorný maliar

* 21.09.1864 - Turzovka

+ 17.01.1920 - Viedeň, Rakúsko

155. výročie narodenia

Z Turzovky, kde sa 21. septembra 1864 Bartolomej Dominik Lippay narodil, sa dostal do nemeckého Mníchova. Tam na akadémii študoval v rokoch 1881-1887 maliarstvo, študoval aj v Antverpách a v Bruseli, v Belgicku a v Paríži vo Francúzsku. Od roku 1887 pôsobil ako pápežský portrétista vo Vatikáne a maľoval aj v talianskom Ríme. Neskôr sa stal významným dvorným portrétistom v rakúskej Viedni. Vynikol ako predstaviteľ prúdu maliarskeho verizmu (taliansky umelecký smer na prelome 19. a 20. storočia usilujúci o pravdivé vyjadrenie reality), pričom sa orientoval hlavne na portrétnu tvorbu. Je autorom portrétu rakúskeho cisára Františka Jozefa I. Namaloval tiež časti Žiliny, ktoré v roku 1886 zničil požiar. Jeho diela sú zastúpené v zbierkach múzea na Červenom Kameni, v Budapešti v Maďarsku a nachádzajú sa aj vo vatikánskej galérii. Bartolomej Dominik Lippay zomrel 17. januára 1920 vo Viedni vo veku 56 rokov.

Literatúra:

<http://www.kedykde.sk/clanky/aktuality/vytvarne-umenie-bartolomej-dominik-lippay-z-turzovky-maloval-papeza-aj-cisara>

BLAHA, Anton, 2004. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia. ISBN 80-7165-441-8.

OKTÓBER

59

Hrtus Jurina, Pavol, 1919-1994

spisovateľ

* 01.10.1919 - Klokočov

+ 31.12.1994 - Melbourne, Austrália

100. výročie narodenia

Spisovateľ, publicista, vlastenec, krajský aktivista. Na Slovensku bol riaditeľom Knižnice spolku sv. Vojtecha. Od roku 1948 žil v emigrácii v Nemecku a od roku 1949 v Austrálii. Pavol Hrtus Jurina patril k predstaviteľom tzv. "lyrických" prozaikov. Vytvoril cyklus vrchárskych próz, ktorý patril k najcennejším dielam tohto druhu v slovenskej literatúre. Kysúciam venoval sedem románov. Literárne debutoval na Slovensku zbierkou noviel *Preťaté putá* (1943), *Kameň na kameni* (1947), v emigrácii vydal črty zo života austrálskych Slovákov *Z reči do reči* (1964), zbierky noviel *Dávno a potom*, *My vrchári* (1969), *Jazva* (1979), fejtóny *Šľapaje* (1982) a ďalšie. V rodnej obci mu bola odhalená v roku 2007 pamätná tabuľa a v Kysuckej knižnici v Čadci bola zriadená v roku 2008 pamätná izba. Na jeho počesť je pomenovaná celoslovenská literárna súťaž duchovnej tvorby *Jurinova jeseň*, ktorú každoročne organizuje Kysucká knižnica v Čadci v spolupráci s rodnou obcou P. H. Jurinu Klokočov.

Literatúra:

KUBICA, Peter, 2010. Kysucká literatúra. Zv. 1. 1. vyd. Čadca: Vydavateľstvo Magma. ISBN 978-80-89172-13-9.

Hrtús Pavel, PhDr. 1971. In: Štefan A. Brezány. Dejatelia Kysúc v kultúre, umení a vede /. Martin: Osveta.

60

Dorociak, Ján, 1907-1944

odbojár

* 08.02.1907 - Turzovka

+ 05.10.1944 - Makov

75. výročie úmrtia

Ján Dorociak bol vyučený kolár. Počas 2. svetovej vojny sa zapojil do ilegálneho protifašistického hnutia. Počas SNP bol ako poručík veliteľom 5. oddielu II. Československej Partizánskej brigády M. R. Štefánika. Zúčastnil sa bojov v Rajeckej doline, v Turci a na Kysúciach. Známy aj pod menom Podlipan. Tragicky zahynul v Makove v októbri 1944 za nevyjasnených okolností. Bol nositeľom Československého vojenského kríža a ďalších vyznamenaní.

Literatúra:

BLAHA, Anton. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia, 2004. S. 310-311. ISBN 8071654418.

61

Majer, Andrej, 1864-1935

Kňaz

* 16.10.1864 - Kysucké Nové Mesto

+ 28.12.1935 - Kysucké Nové Mesto

155. výročie narodenia

Kňaz a básnik Dlhomír Poľský patril medzi predstaviteľov katolíckej moderny. Narodil sa 16.10.1864 v Kysuckom Novom Meste ako jedno z ôsmich detí v rodine čízmára a roľníka. Ľudovú školu navštevoval v rodisku, gymnázium absolvoval v Žiline a Nitre. Teologické štúdiá skončil v Budapešti v roku 1889 a bol vysvätený za kňaza. Určitú dobu pôsobil ako vychovávateľ v kúrii baróna Lorada v Orlovom. Od roku 1891-1899 pôsobil ako kaplán v Dlhom Poli, v Kysuckom Novom Meste v rokoch 1899-1904 a ako rímsko-katolícky farár v Hornom Vadičove v rokoch 1904-1929. Odtiaľ sa presťahoval na odpočinok do rodného Kysuckého Nového Mesta, kde zomrel 28.12.1935 a je aj pochovaný. Na Kysuciach pôsobil celkom 35 rokov. Svojim životom a prácou sa tak začlenil medzi najvýznamnejšie osobnosti Kysuckého Nového Mesta. Básnicky sa začal Andrej Majer prejavovať už počas štúdií. Prvé verše písal v maďarskom jazyku, v slovenčine začal písať až v Dlhom Poli. Jeho prvá báseň Ohlas (1894) bola uverejnená v novinách Kresťan. Ďalšie básne publikoval v novinách Slovenské pohľady, Ľudové noviny, Národné noviny, Piesne ľudovej strany, Svojest', Černokňazník, Americký kalendár, Jednota, Tovarišstvo a v iných. V roku 1925 a 1926 vydal Spolok sv. Vojtecha v Trnave knižne v dvoch zväzkoch Spisy básnické Dlhomíra Poľského. Významnú časť oboch zväzkov spisov tvoria slovníčky vysvetľujúce výrazy dolnokysuckého nárečia, ktoré sa vyskytujú v jeho veršoch. V básnickej tvorbe odráža život dedičanov, drotárov, remeselníkov a drinu kysuckého roľníka. Andrej Majer patril k tzv. Medzigeneračnej vrstve básnikov, ktorí vypĺňali priestor medzi Hviezdoslavom a poéziou slovenskej moderny. Vydal Básnické spisy v dvoch zväzkoch, ktoré obsahujú i cykly veršov s kysuckou tematikou.

Literatúra:

BLAHA, Anton, 2004. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia. ISBN 80-7165-441-8.

62

Marcibálová, Mária, 1934-

športovkyňa

* 23.10.1934 - Skalica

85. výročie narodenia

Mária Marcibálová sa narodila v Skalici a na Kysuce prišla ako mladá učiteľka telesnej výchovy. Spolu s manželom Vojtechom Marcibálom zaúčali mládež do tajov atletiky, pretože na gymnastiku či iné športy neboli materiálne podmienky. Ich zverenci dosahovali na celoštátnych stredoškolských hrách výborné výsledky a vo finále vždy obsadzovali popredné miesta. So žiakmi behávala Mária Marcibálová aj na sústredeniach, a tak sa podujala zabehnúť maratón. Získala množstvo titulov, naposledy roku 2006 titul majsterky sveta v behu do vrchu vo Švajčiarsku vo veteránskej kategórii nad 70 rokov. Bol to jej piaty štart na majstrovstvách sveta. Najcennejší kov získala po bronzovej a striebornej medaile. Je

držiteľkou ocenenia Osobnosť Kysúc a Ceny mesta Čadca za celoživotnú činnosť v oblasti telovýchovy a športu.

Literatúra:

[https://www.kysuce .sk/osobnosti/sportovci/118 /maria-marcibalova.html](https://www.kysuce.sk/osobnosti/sportovci/118/maria-marcibalova.html)

63

Velička, Jaroslav, 1954-

fotograf

* 29.10.1954 - Vysoká nad Kysucou

65. výročie narodenia

PaedDr. Jaroslav VELIČKA sa narodil 29. októbra 1954 vo Vyskej nad Kysucou. Po Gymnáziu v Turzovke študoval slovenský jazyk a výtvarnú výchovu na PdF UK v Trnave a následne psychopédiu na PdF UK v Bratislave. Od roku 1987 pôsobí ako riaditeľ Spojenej školy v Čadci a Centra špeciálno-pedagogického poradenstva. Patrí k spoluzakladateľom čadčianskej Pedagogickej a sociálnej akadémie, kde pôsobil ako externý pedagóg 10 rokov. Jaroslav Velička je aktívny aj v komunálnej politike ako mestský (od 2003) a krajský poslanec (2005–2009). Je predsedom Spoločnosti pre prírodu a krajinu Alcedo, podpredsedom Slovenského zväzu ochrancov prírody a krajiny – Ekocentrum Čadca, členom Slovenskej ornitologickej spoločnosti pri SAV, Spolku priateľov Čadce, Spolku rodákov Jozefa Kronera v Staškove. Za vynikajúcu prácu v školstve získal ocenenie Veľká medaila sv. Gorazda (2004) a za prácu v ochrane prírody a životného prostredia ocenenie od Ministerstva životného prostredia SR (2004). V roku 2013 mu bolo Kysuckou kultúrnou nadáciou v Bratislave udelené ocenenie „Osobnosť Kysúc“.

Literatúra:

<http://www.jaroslavvelicka.sk/>

64

Dudáčková, Emília 1874-1919

charitatívna činiteľka

* 25.08.1874 - Dlouhomilov, Česká republika

+ 30.10.1919 - Turzovka

100. výročie úmrtia

Emília Dudáčková, rod. Mertová, kultúrna a sociálna pracovníčka. Jej otcom bol Ján Merta, matkou Anna, rod. Dvořáková. Študovala na dievčenskej strednej škole v Olomouci, súkromné školy absolvovala v Prahe, Drážďanoch a vo Viedni. Po smrti manžela, pod vplyvom MUDr. Ivana Hála prišla do Turzovky, kde napomáhala rozvoju kultúrnej a sociálnej činnosti. Založila v Turzovke sekciu ČSČK a pomáhala riadiť Medzinárodnú misiu Červeného kríža. Spolupracovala s anglickými sestričkami pri zriaďovaní tunajšej infekčnej nemocnice ako tlmočnica. Nainfikovala sa týfusom, ktorému podľahla. Zomrela v Turzovke 30.10.1919, pochovali ju na starom cintoríne U Bajákov, kde dnes stojí priemyselný objekt. Jej hrob sa nezachoval a po čase sa „stratil“ aj odložený náhrobný kameň.

Literatúra:

BLAHA, Anton, 2004. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia. ISBN 80-7165-441-8.

<https://www.spolokpriatelovturzovky.sk/images/stories/spolok/Bulletiny/08-14.pdf>< /TD>

NOVEMBER

65

Slivka, Martin, 1929-2002

* 01.11.1929 - Spišský Štiavnik

+ 23.09.2002 - Bratislava

90. výročie narodenia

Prof. PhDr. Martin Slivka, CSc. bol významný slovenský dokumentarista, režisér, scenárista a etnograf. Popri filmovaní sa Slivka venoval aj výskumu ľudovej kultúry a folklóru. Výrazne prispel aj k histórii ľudového divadla a etnografie, napísal niekoľko diel a štúdií. Bol jedným zo zakladateľov filmového festivalu Etnofilm vo Valašskom múzeu v prírode v Rožnove pod Radhoštěm v Čechách. Taktiež je spoluzakladateľom festivalu Etnofilm Čadca, ktorý funguje od roku 1980.

Literatúra:

MACEK, Václav. Dejiny slovenskej kinematografie. 1. vyd. Martin: Osveta, 1997. 599 s. ISBN 80-217-0400-4.

66

Bellon, Štefan, 1904-1974

drotár

* 12.11.1904 - Makov

+ 03.09.1974 - New York, USA

115. výročie narodenia

V roku 1920 sa vysťahoval do USA. Vyučil sa drotárskemu remeslu, neskôr založil vlastný podnik Pioneer Wire and Metal Co. Pôsobil v krajských spolkoch amerických Slovákov, bol predsedom finančného výboru pobočky ISV Slobodného orla, členom Národného slovenského spolku a Wire Manufacturers Guild.

Literatúra:

BLAHA, Anton. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia, 2004. S. 189. ISBN 8071654418.

67

Poništ, Milan, 1939-1994

osvetový pracovník

* 17.11.1939 - Riečnica

+ 19.02.1994 - Čadca

80. výročie narodenia

Pôsobil ako pracovník Okresného osvetového centra v Čadci. Venoval sa amatérskej fotografii. Zameriaval sa na portréty charakterizujúce dedinské typy a na krajinu. Na výstavách získal viaceré ocenenia. Napriek krátkemu veku stihol zaznamenať množstvo dokladov o živote ľudí a udalostiach poslednej tretiny minulého storočia. Jeho fotografie sa zachovali vo viacerých publikáciách vydaných v tomto období. Napríklad v knižke Kapitoly z kysuckého novoveku z roku 1976, Čadca a okolie z roku 1981, Kysucké premeny z roku 1987, alebo Pamätnica zaniknutých obcí Riečnica a Harvelka z roku 1999. Srdcovou záležitosťou jeho tvorby boli osudy ľudí v jeho rodnej obci Riečnica. Zachytil v nich celú pohnutú históriu obce, ktorá musela ustúpiť vodám Novobystrickej priehrady. Jeho fotografie pripomínajú svet, podobný tomu, aký zachytil majster Karol Plicka vo svojich nezabudnuteľných snímkach starého, tradičného Slovenska.

Literatúra:

Svitane slova 1971. č. 1: literárno-historický zborník. 1971. Čadca: Okresný osvetový dom.

68

Bazilides, Ondrej, 1764-1817

národnokultúrny pracovník

* 19.11.1764 - Čadca

+ 16.06.1817 - Čadca

255. výročie narodenia

Pochádzal z rodiny, ktorá bola známa v Čadci už v roku 1745. Do ľudovej školy chodil v Čadci. Študoval v Žiline, kde v roku 1872 vstúpil do františkánskej rehole. Štúdium teológie absolvoval v Nitre, kde ho aj vysvätili za kňaza. Pôsobil ako kaplán v Lietave, v rokoch 1790-1792 bol správcom fary v Riečnici. Patril k bernolákovskému hnutiu na Kysuciach a bol aktívnym členom Slovenského učeného tovarišstva. Počas svojej pastoračnej misie v Riečnici sa zaslúžil o vybudovanie prvého dreveného kostola, fary a ľudovej školy.

Literatúra:

BLAHA, Anton. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia, 2004. S. 19. ISBN 8071654418.

69

Krkoška, Ján Milan 1939-2016

výtvarník

* 21.11.1939 - Turzovka

+ 06.07.2016 - Viedeň

80. výročie narodenia

Slovenský sochár, ktorý v roku 1974 prevzal rakúske občianstvo. Venoval sa predovšetkým tvorbe figurálnych kompozícií, spracovával náboženské motívy a témy z národných dejín. Jeho diela sa nachádzajú vo viacerých zahraničných galériách, v cirkevných i súkromných zbierkach.

Literatúra:

BLAHA, Anton, 2004. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia. ISBN 80-7165-441-8.

https://de.wikipedia.org/wiki/Jan_Milan_Krkoška

DECEMBER

70

Jašík, Rudolf, 1919-1960

spisovateľ

* 02.12.1919 - Turzovka

+ 30.07.1960 - Bratislava, pochovaný v Partizánskom

100. výročie narodenia

Rudolf Jašík sa narodil 2. decembra 1919 v Turzovke. Študoval na gymnáziu v Kláštore pod Znievom a popri zamestnaní aj na Baťovej obchodnej škole v Zlíne. Zúčastnil sa odboja na Kysuciach, v roku 1940 ho zatkli a na päť mesiacov uväznili v Čadci a Trenčíne. Potom dostal povolávací rozkaz a bol odvezený na ukrajinský front (1941-1943), neskôr na Kaukaz. Za protivojnové zmýšľanie ho väznili v posádkovej väznici a degradovali z desiatnika na vojaka. Po demobilizovaní v marci 1944 vstúpil do kysuckého partizánskeho oddielu. Po oslobodení pracoval v štátnej správe, ale aj ako novinár a kultúrny pracovník viacerých regionálnych inštitúcií. Zomrel náhle 30. júla 1960 v Bratislave na pooperačné komplikácie, pochovaný je v Partizánskom. Literárnej činnosti sa venoval hneď po skončení 2. svetovej vojny. Námety z Kysúc zobrazil v baladicky ladenom románe Na brehu priezračnej rieky, kde opisuje osudy obyvateľov Kysúc v období hospodárskej krízy. Kysuce zobrazil aj v ďalších románoch. Známe sú jeho romány Námestie svätej Alžbety, románová trilógia Mŕtvi nespievajú a Ponurý most.

Literatúra:

KUBICA, Peter, 2010. Kysucká literatúra. Zv. 1. 1. vyd. Čadca: Vydavateľstvo Magma. ISBN 978-80-89172-13-9.

71

Haranta, Ján, 1909-1983

kňaz

* 03.12.1909 - Turzovka

+ 27.03.1983 - Svinná

110. výročie narodenia

Významný predstaviteľ slovenskej katolíckej moderny. Po roku 1948 mu totalitný režim zakázal publikovať, napriek tomu napísal okolo 400 básní, ktoré zväčša ostali v rukopisných zbierkach Pútnik po zrúcaninách, Miserere, Piesne za vŕškami, Pieseň lásky, Kvapka rosy, Víno slabých a Kytica lúčov. Tlačou vyšiel len útlý súbor básní Zastretý život (1971). Venoval sa aj prozaickej tvorbe. Je autorom poviedok, esejí, publicistických žánrov a náboženskej literatúry. Jeho zbierky poviedok Spiatočníci a Krásne duše spolu s esejami Z milosti slova a rozsiahlym súborom Kázni ostali v rukopisoch. Prekladal z francúzskej poézie (P. Claudel, Ch. Peguy), z latinčiny, slovinčiny a iných jazykov. Podieľal sa na príprave antológie svetovej náboženskej lyriky O tebe spieva zem (1943).

Literatúra:

BLAHA, Anton. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia, 2004. S. 317-318. ISBN 8071654418.

KUBICA, Peter, 2010. Kysucká literatúra. Zv. 1. 1. vyd. Čadca: Vydavateľstvo Magma. ISBN 978-80-89172-13-9.

Haranta Ján. 1971. In: Štefan A. Brezány. Dejatelia Kysúc v kultúre, umení a vede /. Martin: Osveta, S. 59-60.

72

Ihriský, Vojtech, 1899-1988

sochár

* 07.12.1899 - Krásno nad Kysucou

+ 11.06.1988 - Bratislava

120. výročie narodenia

Bol predstaviteľom moderného slovenského sochárstva 20. storočia, priekopníkom športového lietania na Slovensku a vynálezcom vreckového písacieho stroja. Je autorom viacerých reliéfov, pamätníkov a pamätných tabúl (Rozvíjanie zástavy slobody a odchod do boja, Čadca 1937). Stal sa jedným z hlavných autorov oficiálneho pomníkového programu 1. ČSR Pomníky padlým (1928-1938) v Trenčianskej Teplej, vo Vrútkach, v Senci, v Biskupiciach. Študoval na Gymnáziu v Levoči a na Učiteľskom ústave v Spišskej Novej Vsi, v rokoch 1921-1926 v Prahe na Umeleckej priemyselnej škole a Akadémii výtvarných umení. Bol žiakom ateliéru prof. Jána Štursu a bral hodiny maľby u prof. Maxa Švabinského. V medzivojnovom období bol Vojtech Ihriský priekopníkom športového lietania na Slovensku. Svoju všestrannosť prejavil tiež ako autor vynálezu vreckového písacieho stroja pre novinárov. Stroj sa vložil do vrecka, oddelená klávesnica bola v dlani, takže písať sa dalo aj počas chôdze alebo cesty v dopravnom prostriedku. Získal patent aj na zdokonalenie mazania výbušných motorov a zaoberal sa aj myšlienkou stabilizovať šikmú vežu v talianskej Pise. Za svoju tvorbu získal viaceré ocenenia, napr. Rad práce v roku 1980.

Literatúra:

<https://www.vtedy.sk/ihrisky-sochar-letec-pisaci-stroj-vyrocie-narodenie>

BREZÁNY, Štefan Atila, 1971. Dejatelia Kysúc v kultúre, umení a vede. 1. vyd. Martin: Osveta.

73

Dubovický, Oskár, 1919-2009

spisovateľ

* 10.12.1919 - Stará Bystrica

+ 30.08.2009 - Stará Bystrica

100. výročie narodenia

Oskár Dubovický, divadelník, osvetový pracovník a publicista, patril k predstaviteľom tzv. "lyrických" prozaikov. Vytvoril cyklus vrchárskych próz, ktorý patril k najcennejším dielam tohto druhu v slovenskej literatúre. Narodil sa 10. decembra 1919 v Starej Bystrici, kde prežil celý svoj život. V mladosti bol členom potulnej juhočeskej divadelnej skupiny. Pracoval ako úradník v Štátnych lesoch, v rokoch 1977-1999 bol riaditeľom Miestneho kultúrneho strediska. Od roku 1946 režíroval v Starej Bystrici divadelný súbor, s ktorým našudoval vyše 30 divadelných premiér. Mnohé z nich sám napísal. V roku 1977 založil a viedol folklórnu skupinu Polianka, ktorá existuje dodnes. V 90. rokoch patril medzi spoluzakladateľov občianskeho združenia Kysucký kultúrny kruh, ktorý sa venuje podpore kultúrnych aktivít v celom regióne Kysúc. V roku 1992 založil obecné noviny Bystrické zvesti, ktoré viedol aj ako šéfredaktor. Pôsobil ako predseda Miestneho odboru Matice slovenskej v Starej Bystrici. Každoročne sa zúčastňoval na celoslovenskej súťaži Rozprávačské Lodno, na ktorej bol viackrát ocenený. Okrem toho získal aj iné ocenenia: štátne vyznamenanie rezortu kultúry - Pocta Juraja Fándlyho 1995; Cenu za najlepšiu obecnú monografiu Slovenska za rok 1998 (Stará Bystrica a okolie); Medailu Matice Slovenskej 1999. Publikované diela: Slovník nárečia starobystrického (2002); v spoluautorstve s Jánom Podmanickým monografia Stará Bystrica a okolie (1998); divadelné hry a večery, ktoré sám režijne pripravil. V roku 1985 sa podieľal na vydaní hudobného nosiča s názvom Panoráma ľudovej hudobnej kultúry – Kysuce a Terchovská dolina. Publikoval v Bystrických zvestiach, v týždenníku Kysuce, známy je jeho úspešný seriál Spomienky - na východný front a na Rudolfa Dilonga.

Literatúra:

KUBICA, Peter, 2010. Kysucká literatúra. Zv. 1. 1. vyd. Čadca: Vydavateľstvo Magma. ISBN 978-80-89172-13-9.

<http://kysuckanadacia.weebly.com/cv-ocenenyacuttech-osobnostiacute-1998-04.html>

74

Rypák, Rudolf, 1959

* 18.12.1959 - Čadca

60. výročie narodenia

Detstvo a mladosť prežil uprostred krásnej kysuckej prírody v obci Čierne. Po maturite vyštudoval Chemicko-technologickú fakultu SVŠT v Bratislave. Inšpiráciu neustále čerpá z prírody a jej krajinných celkov. Olejomalby tvorí štetcom i špachtľou, pôsobivé sú aj jeho

abstraktné kompozície, pastely, kombinované techniky a kresba rudkou. Žije a tvorí v Piešťanoch.

Literatúra:

<http://www.mgartgaleria.sk/clanok-318/rudolf-rypak/>

75

Barčák, Štefan, 1913-2004

ľudový rezbár

* 20.12.1913 - Turzovka

+ 20.12.2004

15. výročie úmrtia

Narodil sa roku 1913 v Turzovke, neskôr sa presťahoval do Koštian nad Turcom, kde začal aj svoju rezbársku činnosť. Ako vyučený stolár mal k drevu blízko, dokonale poznal jeho vlastnosti. Rezbárstvu sa však začal venovať až v dôchodkovom veku. Jeho práce sú zastúpené v zbierkach Slovenského národného múzea v Martine, Kysuckého múzea v Čadci, Slovenskej národnej galérie v Bratislave.

Literatúra:

BLAHA, Anton. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia, 2004. S. 306. ISBN 8071654418.

76

Hančinský, Silvester Narcisus, 1894-1970

kňaz

* 22.12.1894 - Stará Bystrica

+ 21.06.1970 - Piešťany

125. výročie narodenia

Silvester Hančinský (1894-1970) zo Starej Bystrice bol prijatý do rehole sv. Františka v roku 1912 v Trnave. Neskôr prestúpil do diecézneho kláštorného seminára v Nitre a v roku 1920 bol vysvätený za kňaza. Jeho literárna tvorba sa orientovala na piesne, z ktorých mnohé sa tešia obľube veriacich až dodnes. Málokto si však uvedomuje, že spieva piesne z pera tohto tvorivého kňaza. Nešlo mu o slávu a vlastnú sebaaprezentáciu, ale o oslavu všemohúceho Boha, ktorému zasvätil celý svoj život. V roku 1930 vydal s dubnickým organistom F. Paškayom modlitebnú knižku Cesta spásy. Hančinského piesne obsahuje aj Jednotný katolícky spevník, napr. Tebe žijem, Ježiš môj - č. 288, Panna, teba uctieame - č. 369.

Literatúra:

KUBICA, Peter, 2010. Kysucká literatúra. Zv. 1. 1. vyd. Čadca: Vydavateľstvo Magma. ISBN 978-80-89172-13-9.

77

Plecitá, Vierošlava, 1927-1989

speváčka

* 10.12.1927 - Turzovka

+ 25.12.1989 - Banská Bystrica

30. výročie úmrtia

Jej otcom bol Rudolf Svoboda, matkou Ľudmila, rodená Ďurkovičová. Meštiansku školu absolvovala v Turzovke. Umeleckú kariéru začala po absolvovaní konkurzu do SLUK-u, odkiaľ prestúpila do Slovenského národného divadla. Od roku 1960 začala účinkovať v Divadle JGT v Banskej Bystrici. Bola členkou speváckeho zboru, stvárnila aj menšie sólové úlohy v niekoľkých operách. Pre Slovenský rozhlas naspievala množstvo ľudových piesní.

Literatúra:

BLAHA, Anton. Osobnosti Kysúc. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia, 2004. S. 335. ISBN 8071654418.

78

Hnitková, Vilma, 1909-1996

* 29.12.1909 - Čadca

+ 01.11.1996 - Bratislava

110. výročie narodenia

Absolvovala Učiteľský ústav v Levoči. Pôsobila ako učiteľka v Čadci, neskôr ako riaditeľka školy v Turzovke a Čadci. Jej manžel bol spisovateľ Jozef Hnitka.

Literatúra:

BLAHA, Anton, 2004. *Osobnosti Kysúc*. 1. vyd. Bratislava: Kysucká kultúrna nadácia. ISBN 80-7165-441-8.

79

Hrtus Jurina Pavol, 1919-1994

spisovateľ

* 01.10.1919 - Klokočov

+ 31.12.1994 - Melbourne, Austrália

25. výročie úmrtia

Spisovateľ, publicista, vlastenec, krajaný aktivista. Na Slovensku bol riaditeľom Knižnice spolku sv. Vojtecha. Od roku 1948 žil v emigrácii v Nemecku a od roku 1949 v Austrálii. Pavol Hrtus Jurina patril k predstaviteľom tzv. "lyrických" prozaikov. Vytvoril cyklus vrchárskych próz, ktorý patril k najcennejším dielam tohto druhu v slovenskej literatúre. Kysuciam venoval sedem románov. Literárne debutoval na Slovensku zbierkou noviel Preťaté putá (1943), Kameň na kameni (1947), v emigrácii vydal črty zo života austrálskych Slovákov Z reči do reči (1964), zbierky noviel Dávno a potom, My vrcháři (1969), Jazva (1979), fejtóny Šľapaje (1982) a ďalšie. V rodnej obci mu bola odhalená v roku 2007 pamätná tabuľa a v Kysuckej knižnici v Čadci bola zriadená v roku 2008 pamätná izba. Na jeho počesť je

pomenovaná celoslovenská literárna súťaž duchovnej tvorby Jurinova jeseň, ktorú každoročne organizuje Kysucká knižnica v Čadci v spolupráci s rodnou obcou P. H. Jurinu Klokočov.

Literatúra:

KUBICA, Peter, 2010. Kysucká literatúra. Zv. 1. 1. vyd. Čadca: Vydavateľstvo Magma. ISBN 978-80-89172-13-9.

Hrtús Pavel, PhDr. 1971. In: Štefan A. Brezány. Dejatelia Kysúc v kultúre, umení a vede /. Martin: Osveta.

80

Chalupcová, Apolónia, 1897-1987 (Pola Negri)

filmová herečka

* 3.1.1897 - Lipno (Poľsko)

+ 01.08.1987 - San Antonio, Texas, USA

125. výročie narodenia

Vlastným menom sa volala Barbara Apolónia Chalupcová. Dátum jej narodenia je sporný, uvádzajú sa viaceré verzie. Jej otec Juraj Chalupec pochádzal z Nesluše a živil sa drotárstvom. Oženil sa v Poľsku a mal dve dcéry. Apolónia už odmalička prejavovala umelecké sklony. Od roku 1917 v Nemecku nakrútila takmer 20 celovečerných filmov. Pod vedením režiséra Ernesta Lubitscha sa stala najpopulárnejšou herečkou nemého filmu. Zmenila si meno na umelecké Pola Negri. Každý z jej filmov hollywoodská filmová kritika vysoko hodnotila. Išlo napríklad o filmy Bella Donna - travička, Klarina, Kvet noci, Na východ od Suez, Čarodejnica, Traja hriešnici, Láska herečky a iné.

Literatúra:

<https://mykysuce.sme.sk/c/20897343/korene-poly-negri-siahaju-do-nesluse.html>

BREZÁNY, Štefan Atila, 1971. Dejatelia Kysúc v kultúre, umení a vede. 1. vyd. Martin: Osveta.

Menný register

B

Balucha, Jaroslav 6,
Barčák, Štefan 75,
Bazilides, Ondrej 68,
Beláček, Gustáv 14,
Belanský, Jozef 35,
Belková, Juliana 34,
Bellon, Štefan 51, 66,
Benadik, Blažej 8,
Bielek, Ladislav 42,
Bilík, Pavol 53,
Blaha, Anton 25,
Brezány, Štefan Atila 3,
Broš, František 32,

C

Cernan, Eugene Andrew 16,
Cvinček, Andrej 27,

Č

Čimbora, Milan 23,

D

Daniš, František Xaver 22,
Dička, Rudolf, 37,
Dorociak, Ján 60,
Dubovický, Oskár 47, 73,
Dudáčková, Emília 43, 64,

F

Filo, Elemír 20,

G

Galková Anna 9,

Gančár, Peter 50,

Gerát, Ivan 33,

Gerometa, Eugen 46,

Greguš, Milan 57,

H

Hančinský, Silvester Narcis 76,

Harajdová, Marta 30,

Haranta, Ján 71,

Hirš, Milan 38,

Hlatký, Edmund 39,

Hnitková, Vilma 78,

Hoffmann, Armín 21, 52,

Hrtus Jurina, Pavol 59, 79,

Hübel, František 1,

CH

Chalupcová, Apolónia 80,

Choluj, Dominik 12,

I

Ihriský, Vojtech 72,

J

Jašík, Rudolf 70,

Jilemnický, Peter 28,

Jurga, František 24,

K

Kiripolský, Milan 44,
Kľačanský, Tibor Alexander 48,
Kompánek, Anton 36,
König, Vít 55,
Kopták, Miloš 11,
Krkoška, Ján Milan 69,
Kroner, Jozef 18,

L

Lacko, Ján 49,
Lippay, Bartolomej D. 58,
Lukáč, Rudolf 19,

M

Majer, Andrej 61,
Malovcová-Staníková, Miroslava 5,
Marcibálová, Mária 62,
Mikovčák, Stanislav 54,
Mravec, Milan 2,

P

Pagáč, Karol 56,
Pajonk, Anton 40,
Plecitá, Vierošlava 77,
Poništ, Milan 13, 67,
Pranda, Adam 29, 45,

R

Randík, Jozef 31,
Rypák, Rudolf 74,

S

Slivka, Martin 65,
Smieško, Vojtech 17,

Stolárik, Imrich 4,

T

Tagányi, František 7,

Tatarka, Dominik 26,

Tudík, Pavol 10,

V

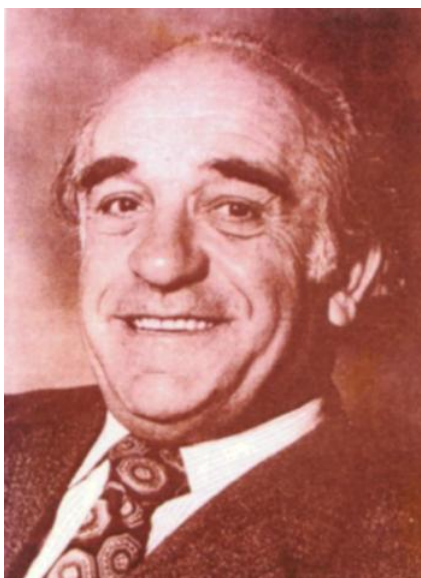
Velička, Jaroslav 63,

Vidra, Emil 15,

Vnuk, Valér 41,

Najvýznamnejšie výročia regionálnych osobností v roku 2019

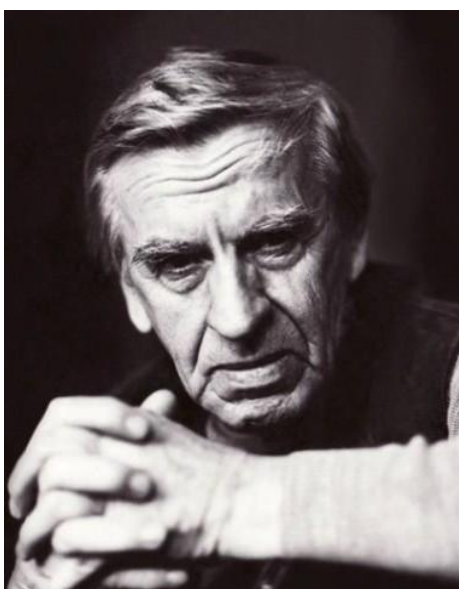
Pavol Hrtus Jurina
100. výročie narodenia

Rudolf Jašík
100. výročie narodenia

Jozef Kroner
95. výročie narodenia

Ján Haranta
110. výročie narodenia

Kalendárium výročí regionálnych osobností a významných udalostí Kysúc na rok 2019

Zostavila:	Viera Višňáková - Regionálna dokumentácia
Zodpovedná redaktorka:	PhDr. Janka Bírová, riaditeľka Kysuckej knižnice v Čadci
Vydala:	Kysucká knižnica v Čadci v zriaďovateľskej pôsobnosti Žilinského samosprávneho kraja
Počet záznamov:	80
Počet strán	48
Náklad:	50
Rok vydania:	2019

ISBN 978-80-88708-64-3
EAN 9788088708643